

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

รายงานการวิจัย
เรื่อง

ศักยภาพของสื่อบุคคลกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน
THE POTENTIAL OF PERSONAL MEDIA VERSUS
DEVELOPMENT COMMUNICATION
FOR COMMUNITY

มหาวิทยาลัยศรีปทุม
SRIPATUM UNIVERSITY

จินตวีร์ เกษมสุข

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยศรีปทุม
ปีการศึกษา 2552

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง “ศักยภาพของสื่อบุคคลกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน” นี้ ได้ดำเนินงานจนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีด้วยความกรุณา ความอนุเคราะห์ ความเสียสละ และด้วยน้ำใจจากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งผู้วิจัยขอระลึกถึงพระคุณของทุกท่านไว้โดยตลอด

งานวิจัยนี้ไม่อาจลุล่วงลงได้ด้วยดี หากไม่ได้รับความกรุณาและความอนุเคราะห์ในการให้คำปรึกษาแนะนำจาก รองศาสตราจารย์ ดร. กาญจนา แก้วเทพ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กรุณาสละเวลาเป็นที่ปรึกษางานวิจัย

นอกจากนี้ ยังได้รับความกรุณาในการสนับสนุนทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยศรีปทุม ซึ่งผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้เป็นอย่างสูง อันทำให้เกิดผลงานวิจัยอันเป็นรูปธรรมที่ต่อเนื่อง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

และที่ขาดมิได้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนสนามเป้า ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ และชุมชนคลองบางนา เป็นอย่างสูง ที่ได้สละเวลาในการให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ยิ่งต่อการวิจัยครั้งนี้

ท้ายสุดนี้ หากมีข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดในส่วนใดเกิดขึ้นในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขออภัยไว้แต่เพียงผู้เดียว และจะขอปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นในโอกาสต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จินตวีร์ เกษมสุข

กรกฎาคม 2553

หัวข้อวิจัย : ศักยภาพของสื่อบุคคลกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน
ผู้วิจัย : นางสาวจินตวีร์ เกษมสุข
หน่วยงาน : คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ปีที่พิมพ์ : พ.ศ. 2553

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “ศักยภาพของสื่อบุคคลกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน” นี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาถึงคุณลักษณะของสื่อบุคคลที่สร้างเสริมศักยภาพของสื่อบุคคลในการระดมพลังการพัฒนาชุมชน 2) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่เลือกอำนาจหรือเป็นอุปสรรคต่อการใช้สื่อบุคคลในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน และ 3) เพื่อให้เกิดการระดมพลังการพัฒนาชุมชนและเกิดกระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาที่มีความเหมาะสมกับสภาพของแต่ละชุมชน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนในเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ได้แก่ การจับสลากจากรายชื่อชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครจำนวน 3 เขต จากทั้งหมด 50 เขต เพื่อเป็นพื้นที่ในการศึกษา ซึ่งได้แก่ 1) ชุมชนเขตบางเขน 2) ชุมชนเขตบางนา และ 3) ชุมชนเขตพญาไท หลังจากนั้น ได้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) โดยเลือกชุมชนในเขตดังกล่าวทั้ง 3 เขต ได้แก่ 1) ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ เขตบางเขน 2) ชุมชนคลองบางนา เขตบางนา และ 3) ชุมชนสนามเป้า เขตพญาไท ทั้งนี้ จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งที่เป็นผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 372 คน แบ่งออกเป็นผู้นำชุมชน 3 คน และสมาชิกชุมชน 369 คน โดยแบ่งเป็นชุมชนสนามเป้า เขตพญาไท จำนวน 141 คน ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ เขตบางเขน จำนวน 78 คน และชุมชนคลองบางนา เขตบางนา จำนวน 150 คน

จากผลการวิเคราะห์คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชนทั้ง 9 ลักษณะ อันจะมีส่วนช่วยในการระดมพลังพัฒนาชุมชน พบว่า โดยส่วนใหญ่ ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนนั้น มีความตระหนักว่า ผู้นำชุมชนของตนต้องเป็นผู้มีความอดทนที่จะผลักดันงานให้ไปสู่จุดหมายปลายทางหรือประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มีความต้องการเป็นอันดับแรกถึงร้อยละ 95.4 อันดับสองคือ ผู้นำชุมชนของตนต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ร้อยละ 94.4 เช่น รู้จักประสานความคิด ประสานประโยชน์ สามารถทำงานร่วมกับสมาชิกในชุมชนได้

และอันดับสามคือ ผู้นำชุมชนต้องเป็นผู้มีความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต โดยต้องอาศัยหลักของความถูกต้อง หลักแห่งเหตุผลและความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น หรือปฏิบัติงานด้วยจิตที่ปราศจากอคติ ปราศจากความลำเอียง ร้อยละ 93.8

นอกจากนี้ จากผลการวิเคราะห์คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชน ทั้ง 11 ลักษณะ อันเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการใช้สื่อบุคคลในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน พบว่า คุณลักษณะที่สร้างเสริมบทบาทในการสื่อสารของผู้นำชุมชน 3 อันดับแรก ได้แก่ การเป็นผู้รับฟังความคิดเห็นและความต้องการของชุมชน การเป็นผู้เปิดรับการสื่อสารจากภายนอกเข้าสู่ชุมชนและสามารถถ่ายทอดข่าวสารให้ชุมชนได้รับรู้ และการเป็นผู้กลั่นกรองข่าวสารให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของคนในชุมชน ตามลำดับ

มหาวิทยาลัยศรีปทุม
SRIPATUM UNIVERSITY

คำสำคัญ : สื่อบุคคล การสื่อสารเพื่อการพัฒนา ชุมชน

Research Title : The Potential of Personal Media versus Development
Communication for Community

Name of Researcher : Ms. Chintawee Kasemsuk

Name of Institution : Communication Arts, Sripatum University

Year of Publication : B.E. 2553

ABSTRACT

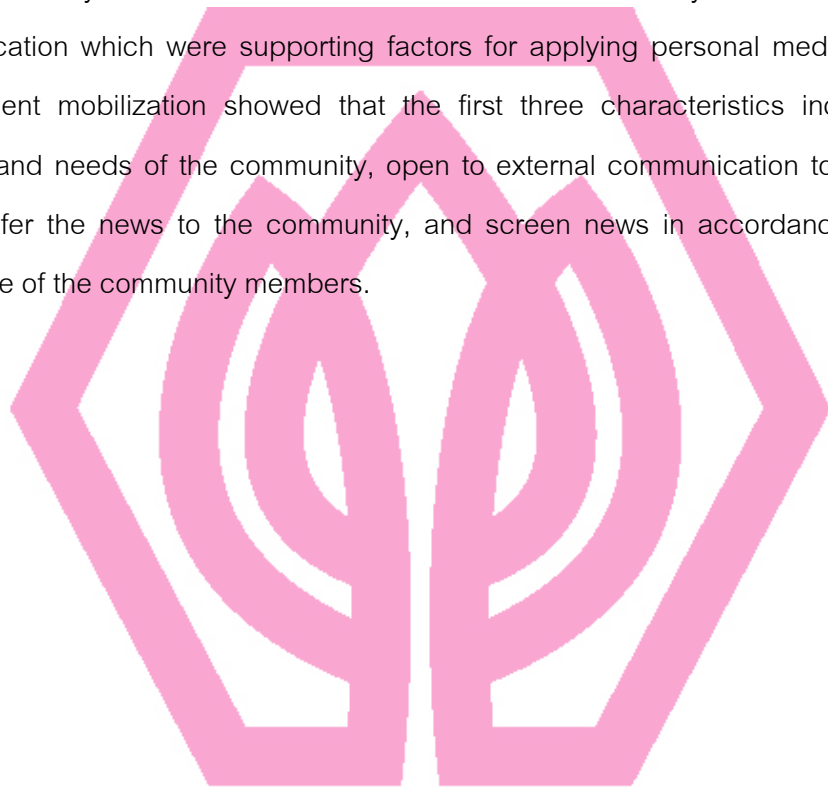
The objectives of the research “The Potential of Personal Media versus Development Communication for Community” were 1) to study personal media characteristics as a role in promoting personal media potential in community development; 2) to study supporting or intervening factors in applying personal media to community development; and 3) to mobilize community development and create communication process in proper development for each community.

This was a quantitative research that collected data through a survey research method to gather opinions of community leaders and members in Bangkok Area. A simple random sampling was conducted by randomly selecting communities from three out of Bangkok’s fifty districts as a study area. These included 1) Bang Khen, 2) Bangna, and 3) Phayathai Districts. Selected communities from the three districts were 1) Khong Hiran Village Community, Bang Khen, 2) Khlong Bangna Community, Bangna, and 3) Sanam Pao Community, Phayathai. The samples were a combination of the community leaders and members for a total of 372 persons. These were 3 leaders and 369 members, 141 of which were from Sanam Pao Community, 78 of which were from Khong Hiran Village Community and the other 150 of which were from Khlong Bangna Community.

The analysis of nine characteristics that promoted the community leader potential in community development showed that the community leaders and members realized that their community leader must be patient to drive the tasks to destination or success. This was the characteristics most demanded by most community members of 95.4 percent. The second with 94.4 percent was that the community leader must have good human

relationship such as coordinate ideas, organize benefits and work well with community members. The third with 93.8 percent was that the community leader must be fair and honest based on the code of conduct, reasoning principles, honesty to self and others, and work with a non-bias attitude.

An analysis of 11 characteristics of the community leaders that promoted communication which were supporting factors for applying personal media in community development mobilization showed that the first three characteristics included listen to opinions and needs of the community, open to external communication to the community and transfer the news to the community, and screen news in accordance with levels of knowledge of the community members.

มหาวิทยาลัยศรีปทุม
SRIPATUM UNIVERSITY

Keywords: Personal Media, Development Communication, Community

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1	บทนำ.....	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
	คำถามการวิจัย.....	4
	ขอบเขตของการวิจัย.....	4
	นิยามศัพท์.....	5
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2	ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
	การสื่อสารเพื่อการพัฒนา.....	7
	สื่อบุคคลในการสื่อสารเพื่อการพัฒนา.....	9
	การมีส่วนร่วมของชุมชน.....	14
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	18
บทที่ 3	ระเบียบวิธีการวิจัย.....	22
	รูปแบบการวิจัย.....	22
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	23
	ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย.....	24
	เครื่องมือการวิจัย.....	25
	การรวบรวมข้อมูล.....	25
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	25
บทที่ 4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	27

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5	
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	63
สรุปผลการดำเนินงานวิจัย.....	63
สรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....	64
ข้อจำกัดของการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	70
บรรณานุกรม.....	72
ภาคผนวก.....	75
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	85

มหาวิทยาลัยศรีปทุม
SRIPATUM UNIVERSITY

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4-1	ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามเพศ.....30
4-2	ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามช่วงอายุ.....31
4-3	ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามวุฒิการศึกษา.....31
4-4	ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามรายได้ต่อเดือน.....32
4-5	แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน: เป็นผู้มีความรอบรู้.....34
4-6	แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน: เป็นผู้ริเริ่มที่จะปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใดในขอบเขตอำนาจหน้าที่ได้ด้วยตนเอง.....35
4-7	แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน: เป็นผู้มีความกล้าหาญและความเด็ดขาด.....37
4-8	แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน: เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี.....38
4-9	แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน: เป็นผู้มีความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต.....39
4-10	แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน: เป็นผู้มีความอดทนที่จะผลักดันงานให้ไปสู่จุดหมายปลายทาง.....40
4-11	แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน: เป็นผู้มีความตื่นตัวในการปฏิบัติงาน.....42
4-12	แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน: เป็นผู้มีความจงรักภักดีต่อหมู่คณะและต่อส่วนรวม.....43
4-13	แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน: เป็นผู้มีความสงบเสงี่ยมไม่ถือตัว.....44
4-14	แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมบทบาทในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นผู้เปิดรับการสื่อสารจากภายนอกเข้าสู่ชุมชน.....46
4-15	แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมบทบาทในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นผู้กล้ารับรองข่าวสาร.....48

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4-16	แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมบทบาทในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นผู้เชื่อมต่อการสื่อสารระหว่างคนในชุมชนเข้าด้วยกัน.....49
4-17	แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมบทบาทในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นผู้ช่วยในกระบวนการตัดสินใจของคนในชุมชน.....50
4-18	แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมบทบาทในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นกลไกเร่งกระบวนการแสดงความคิดเห็น.....52
4-19	แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมบทบาทในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นสร้างความปลอดภัยให้เกิดขึ้นในชุมชน.....53
4-20	แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมบทบาทในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นผู้จัดเวทีเพื่อสื่อสารทางความคิด.....54
4-21	แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมบทบาทในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นผู้สร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน.....55
4-22	แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมบทบาทในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นผู้บริหารความขัดแย้งในชุมชน.....57
4-23	แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมบทบาทในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นผู้รับฟังความคิดเห็นและความต้องการของชุมชน.....58
4-24	แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมบทบาทในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นปากเสียงให้แก่ชุมชน.....59
4-25	สรุปคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน.....60
4-26	สรุปคุณลักษณะที่สร้างเสริมบทบาทในการสื่อสารของผู้นำชุมชน.....61

สารบัญรูป

รูปที่		หน้า
1-1	แบบจำลองตามทฤษฎีสองขั้นตอน.....	2
2-1	แบบจำลองการสื่อสาร SMCR Model.....	10
2-2	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	21

มหาวิทยาลัยศรีปทุม
SRIPATUM UNIVERSITY

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกในยุคสมัยใหม่มีความจำเป็นต้องพึ่งพาระบบและเครือข่ายการสื่อสาร เนื่องจากข่าวสารข้อมูลต่างๆ ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดความคิด วิสัยทัศน์ ทัศนคติ และพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์มากขึ้นทุกวัน มนุษย์ต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการติดต่อประสานสัมพันธ์และรวมกลุ่มกันทางสังคม การสื่อสารจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่ต่างใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจ การดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จ การสื่อสารจึงเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงระดับของการพัฒนาในทุกด้าน ดังนั้น บุคคล องค์กร ชุมชน สังคม หรือประเทศที่สามารถนำประโยชน์ของการสื่อสารไปประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนา เพื่อการพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการพัฒนาสื่อหรือช่องทางที่จะนำไปใช้ในกระบวนการพัฒนาทั้งระดับท้องถิ่น และระดับประเทศต่อไป

การสื่อสารเพื่อพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องใช้สื่อเป็นเครื่องมือ โดยจะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการนำข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาจากรัฐบาล หน่วยงานของรัฐบาล หรือหน่วยงานเอกชน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาไปสู่ประชาชนผู้เป็นเป้าหมายของการพัฒนา ดังนั้น บทบาทสำคัญในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาที่เหมาะสมนั้น ต้องอาศัย**ผู้นำชุมชน**ที่อยู่ในท้องถิ่น เพราะถือว่าเป็น**สื่อบุคคล** (Personal Media) ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนหรือชุมชนมากที่สุด และเป็นบุคคลที่เข้าใจสภาพปัญหาของท้องถิ่น เข้าใจวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและชุมชน โดยการใช่วิธีการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) ซึ่งเป็นกระบวนการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์หรือแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างบุคคลสองฝ่าย (Reciprocal Interaction) หรือมากกว่า โดยทั่วไปแล้ว การสื่อสารระหว่างบุคคลมักเป็นการสื่อสารแบบเผชิญหน้า และเป็นไปในลักษณะของการสื่อสารสองทาง (Two-way Communication) การสื่อสารประเภทนี้จึงเกิดองค์ประกอบของการสื่อสารครบถ้วนสมบูรณ์ คือ มีผู้ส่งสาร (Senders or Sources) สาร (Messages) สื่อหรือช่องทาง (Channels) ให้สารนั้นไหลไปยังผู้รับสาร (Receivers or Audiences) และมีผลของการสื่อสาร (Effect) และปฏิกิริยาตอบโต้ (Feedback and Interaction) ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า ความเป็นชุมชนจะเกิดขึ้นได้ หากสมาชิกของชุมชนมีการติดต่อสื่อสาร พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ตลอดจนร่วมมือกันทำกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมาย

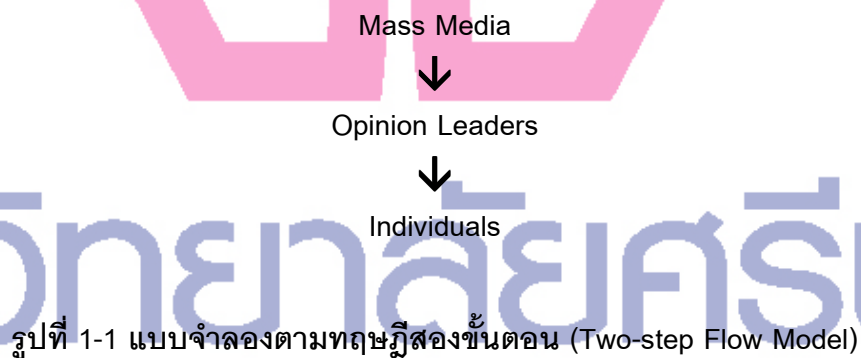
การสื่อสารภายในชุมชนเองจึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพลังภายในชุมชนให้กลายเป็น “ชุมชนเข้มแข็ง” ได้

กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2549) กล่าวว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลนี้มีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) ซึ่งทำให้ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถมีปฏิริยาตอบโต้กัน (Interactive) ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ ผู้ส่งสารและผู้รับสารอาจจะอยู่ต่อหน้ากันหรืออาจอยู่คนละสถานที่ก็ได้ แต่ทั้งสองฝ่ายจะสามารถมีการเจรจาหรือการโต้ตอบกันไปมา โดยที่ต่างฝ่ายต่างผลัดกันทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ส่งและผู้รับในเวลาเดียวกัน

นอกจากนี้ การกระจายข่าวสารในสังคมโดยทั่วไปแล้ว ประกอบด้วยขั้นตอน 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ถ่ายทอดจากสื่อมวลชนไปยังบุคคลซึ่งมีความเป็นผู้นำในความคิดต่างๆ ที่มุ่งไปสู่การกระทำ

ขั้นตอนที่ 2 ถ่ายทอดจากผู้นำความคิดของกลุ่มลงไปยังกลุ่มปฐุมภูมิ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องจากขั้นตอนที่ 1 โดยผู้นำความคิดจะมีบทบาทในการถ่ายทอดแนวคิดหรือพฤติกรรมซึ่งได้รับมาจากสื่อมวลชนลงไปยังกลุ่มปฐุมภูมิหรือบุคคลอื่นที่เข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งสัมพันธ์กันอีกต่อหนึ่ง (ดังแสดงในรูปที่ 1)

เป็นที่น่าสังเกตว่า สื่อบุคคลที่เป็นผู้นำทางความคิดนั้นจะมีบทบาทสำคัญที่สุดในการชี้ขาดเรื่อง การสื่อสารตามหลักการของกระบวนการสื่อสารที่ว่า ผู้ส่งสารคนสุดท้ายที่อยู่ติดกับผู้รับสาร คือ ผู้ที่ยึดกุมเนื้อหาและความหมายทั้งหมด (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2549)

สื่อบุคคลเช่นผู้นำชุมชน จึงเป็นเสมือนตัวบุคคลที่นำพาสารไปยังอีกบุคคลหนึ่ง ก่อให้เกิดการสื่อสารระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคลภายในชุมชน สื่อบุคคลอาจเป็นบุคคลที่เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับแก่กลุ่มเป้าหมายขององค์กร เช่น กลุ่มผู้นำความคิด (Opinion Leaders) บรรดาผู้นำชุมชน ซึ่ง

นับเป็นสื่อดั้งเดิมที่มีความคุ้นเคย ความใกล้ชิด และเป็นที่ยอมรับของชุมชน จึงมีประสิทธิภาพในการชักจูงใจให้บุคคลอื่นในชุมชนให้มีทัศนคติต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร และนับเป็นตัวกลางที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารได้ ผู้นำชุมชนจึงเป็นกลไกที่สำคัญในการประสานความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน นอกจากนี้ อาจเป็นผู้ริเริ่มนำนวัตกรรมทางความคิดและการปฏิบัติมาสู่ชุมชน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาในระดับชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น กล่าวคือ เกิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมตามเจตจำนงศของประชาชนเพื่อประโยชน์สุขของชุมชนเอง เพราะชุมชนที่พัฒนา คือ ชุมชนที่ประชาชนมีความสามารถในการพึ่งตนเองได้ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ การปกครอง ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งในการจัดการกับปัญหาและสนองความต้องการต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2550) อย่างไรก็ตาม สื่อบุคคลยังมีศักยภาพแบบเพิ่มพลังทวีคูณ เช่น เมื่อทำการฝึกอบรม “นักสื่อสารสุขภาพ” คนหนึ่ง เขาก็จะสามารถไปเป็นแกนนำให้แก่ นักสื่อสารสุขภาพคนอื่นๆ ได้อีกต่อไป สื่อบุคคลจึงเป็นสื่อที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองได้ไม่รู้จบ (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2551)

อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมากการวิจัยเกี่ยวกับสื่อบุคคลกับชุมชนนั้นมักมุ่งเน้นไปที่บริบทชุมชนแบบกึ่งชนบทกึ่งเมือง โดยคุณลักษณะของสื่อบุคคลหรือผู้นำชุมชนก็จะมีคุณลักษณะทั้งแบบเมืองและชนบท ทว่าการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาถึงคุณลักษณะของ **ผู้นำในชุมชนเมือง** อันเป็นชุมชนที่มีลักษณะของประชากรที่แตกต่างหลากหลาย โดยศึกษาถึงคุณลักษณะของผู้นำชุมชนหรือสื่อบุคคล (Personal Media) ในด้านบทบาทที่สร้างเสริมศักยภาพของสื่อบุคคลในการระดมพลังชุมชน (Community Empowerment) เพื่อการพัฒนาชุมชน และศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้ออำนวยและเป็นอุปสรรคต่อการเป็นผู้นำชุมชนหรือสื่อบุคคลเพื่อการระดมพลังการพัฒนาชุมชน กล่าวคือ ความสามารถในการประสานความรู้ ความสามารถ และทรัพยากรของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของชุมชนได้ ซึ่งองค์ความรู้ใหม่ที่ต้องการ คือ แบบจำลองการสื่อสารเพื่อการพัฒนาที่เป็นตัวสร้างคุณสมบัติใหม่ให้กับสื่อบุคคล อันจะช่วยเสริมความเข้าใจของชุมชนให้เข้มแข็ง (Empowerment) และได้องค์ความรู้เพื่อใช้ประโยชน์ในการสื่อสาร โดยการคืนข้อมูลสู่ชุมชนอันเป็นการนำผลการวิจัยที่ได้กลับคืนให้แก่ชุมชนเพื่อนำไปพัฒนาตนเองอย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ การวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2551-2553) ในการสร้างศักยภาพและความสามารถในการพัฒนาทางสังคม ตลอดจนเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาชุมชน ซึ่งจำเป็นต้องทำให้ประชาชนและชุมชนเข้าใจว่า การสื่อสารเพื่อการพัฒนาคืออะไร และมีส่วนในการตัดสินใจในการดำเนินการและติดตามประเมินผล อันจะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศในลำดับต่อไปได้ ประกอบกับ

ประโยชน์จากผลการวิจัยที่ได้รับยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ที่มีแนวทางการพัฒนาบนพื้นฐานของการให้ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงคุณลักษณะของสื่อบุคคลในด้านบทบาทที่สามารถสร้างเสริมศักยภาพของสื่อบุคคลในการระดมพลังการพัฒนาชุมชน
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรคต่อการใช้สื่อบุคคลในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน
3. เพื่อให้เกิดการระดมพลังการพัฒนาชุมชนและเกิดกระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาที่มีความเหมาะสมกับสภาพของแต่ละชุมชน

คำถามการวิจัย

1. คุณลักษณะใดของสื่อบุคคลที่สามารถสร้างเสริมศักยภาพของสื่อบุคคลในการระดมพลังชุมชน
2. ปัจจัยใดที่เอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรคต่อการใช้สื่อบุคคลในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรในการวิจัย ได้แก่ สื่อบุคคล ประกอบด้วยผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนในพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร โดยเลือกศึกษาชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครจำนวน 3 เขต จาก 50 เขต เพื่อเป็นพื้นที่ในการศึกษา ซึ่งได้แก่ 1) ชุมชนเขตบางเขน 2) ชุมชนเขตบางนา และ 3) ชุมชนเขตพญาไท โดยมีหลักเกณฑ์เบื้องต้นว่า เคยเป็นชุมชนที่เคยได้รับรางวัลประเภทใดประเภทหนึ่ง ชุมชนเหล่านั้น ได้แก่ 1) ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ เขตบางเขน ได้รับรางวัลประเภทชุมชนสีเขียวดีเด่น 2) ชุมชนคลองบางนา เขตบางนา ได้รับรางวัลประเภทชุมชนรักษ์คลองดีเด่น และ 3) ชุมชนสนามเป้า เขตพญาไท ได้รับรางวัลประเภทชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืนดีเด่น

2. การวิจัยนี้ ใช้การศึกษาทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยทำการสัมภาษณ์และสำรวจความคิดเห็นจากผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้อาจมีข้อจำกัด คือ ในการศึกษาเกี่ยวกับสื่อบุคคลนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความร่วมมือของกลุ่มตัวอย่างเป็นอย่างมาก

นิยามศัพท์

สื่อบุคคล

หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ สื่อบุคคลอื่น สื่อบุคคลจัดได้ว่าเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพสูงในการประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการโน้มน้าวใจ เนื่องจากสามารถติดต่อกับผู้รับสารโดยตรง ส่วนใหญ่อาศัยการพูดในลักษณะต่างๆ เช่น การสนทนา พบปะพูดคุย การประชุม การให้สัมภาษณ์ การอภิปราย การปาฐกถา และการพูดในโอกาสพิเศษต่างๆ ในที่นี้ หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการนำข้อมูลข่าวสารต่างๆ สู่สมาชิกในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน หรือสมาชิกในชุมชน

คุณลักษณะของสื่อบุคคล

หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำ และศักยภาพในการสื่อสาร อันจะนำไปสู่ปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรคต่อการใช้สื่อบุคคลในการสื่อสารเพื่อการพัฒนา

ชุมชน

หมายถึง กลุ่มคนหรือบริเวณที่กลุ่มคนนั้นๆ อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525) ในที่นี้หมายถึง ชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครจำนวน 3 เขต จาก 50 เขต ที่เป็นพื้นที่ในการศึกษา ซึ่งได้แก่ 1) ชุมชนเขตบางเขน 2) ชุมชนเขตบางนา และ 3) ชุมชนเขตพญาไท

ชุมชนเมือง

หมายถึง กลุ่มชุมชนที่มีประชาชนอยู่กันอย่างหนาแน่น ประกอบอาชีพและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ มีอำนาจในการบริหารจัดการพื้นที่ และมีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม อันเนื่องมาจากการรวมตัวของกลุ่มชนหลากหลาย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545) นอกจากนี้ สมาชิกมีความเป็นอิสระ มีความเป็นปัจเจกบุคคลสูง ทำให้ความสัมพันธ์เป็นแบบทางการมากกว่าส่วนตัว สามารถอยู่ร่วมกันได้เพราะผลประโยชน์ที่แต่ละคนจะได้รับ

ผู้นำชุมชน

หมายถึง ผู้นำชุมชนในชุมชนในพื้นที่ที่ได้เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชุมชนสนามเป้า ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ และชุมชนคลองบางนา

การสื่อสารเพื่อการพัฒนา

หมายถึง กระบวนการที่ความคิดหรือข่าวสารถูกส่งจากแหล่งสารไปยังผู้รับสาร โดยมีเจตนาที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือพฤติกรรมของผู้รับสาร เพื่อให้สภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น ในที่นี้ หมายถึง การสื่อสารเกี่ยวกับการเรียนรู้หรือกิจกรรมต่างๆ ที่สนองต่อความต้องการของชุมชนในอันที่จะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

สื่อบุคคลในการสื่อสารเพื่อการพัฒนา

หมายถึง สื่อบุคคลภายในชุมชนเอง ได้แก่ ผู้นำชุมชน และสมาชิกของชุมชน ซึ่งบุคคลเหล่านี้อาจเป็นศูนย์กลางซึ่งเปรียบเสมือนแกนของกลุ่ม เป็นผู้มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นมากกว่าทุกคนในกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกลุ่มสูง และนำกลุ่มหรือพากลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์หรือจุดหมายที่วางไว้

การระดมพลังการพัฒนาชุมชน

หมายถึง การประสานความรู้ ความสามารถ ทักษะของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงคุณลักษณะของสื่อบุคคลในด้านบทบาทที่สามารถสร้างเสริมศักยภาพของสื่อบุคคลในการระดมพลังชุมชน
2. ทราบถึงปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรคต่อการใช้สื่อบุคคลในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน
3. เกิดการใช้ประโยชน์จากการคืนข้อมูลสู่ชุมชนเพื่อระดมพลังการพัฒนาชุมชนและเพื่อพัฒนากระบวนการสื่อสารที่มีความเหมาะสมกับสภาพของแต่ละชุมชน

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ศักยภาพของสื่อบุคคลกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน” นี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นกรอบในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนา
- แนวคิดเกี่ยวกับสื่อบุคคลในการสื่อสารเพื่อการพัฒนา
- แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

การสื่อสารเพื่อการพัฒนา (Development Communication)

โดยทั่วไป การสื่อสาร (Communication) หมายถึง การกระทำที่มีสิ่งเร้าและมีการโต้ตอบต่อสิ่งเร้า โดยบุคคลหนึ่งตั้งใจหรืออาจไม่ตั้งใจส่งสิ่งเร้าเพื่อกระตุ้นการตอบสนองจากอีกฝ่ายหนึ่ง หรือเป็นเหตุการณ์ที่ต้องมีองค์ประกอบอย่างน้อย 5 อย่าง คือ 1) ผู้ส่งสาร 2) สิ่งเร้าหรือสาร 3) ช่องทาง 4) ผู้รับสาร 5) การตอบสนอง นอกจากนี้ Rogers (1995) ได้กล่าวถึงความหมายของการสื่อสารว่า เป็นกระบวนการที่ความคิดหรือข่าวสารถูกส่งจากแหล่งสารไปยังผู้รับสาร โดยมีเจตนาที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือพฤติกรรมของผู้รับสาร

ส่วนการพัฒนา (Development) นั้นหมายถึง การทำหรือแก้ไขปัญหา (Problem Solving) เพื่อให้สภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคมให้ดีขึ้น (Melkote, 2001) หรือเป็นการนำความคิดใหม่เข้าสู่ระบบสังคม เพื่อปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิตให้ดีขึ้น (Rogers, 1995) โดยสรุปแล้ว การพัฒนา หมายถึง แนวความคิดที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีแผน โดยผ่านเข้าไปในกลไกของรัฐ ซึ่งรัฐจะกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาจากปัญหาและความต้องการของประชาชน

ในยุคแรกของการนำการสื่อสารมาใช้ในการพัฒนา กล่าวได้ว่า เป็นลักษณะหนึ่งของการสื่อสารที่ใช้กลยุทธ์สื่อมวลชนมากกว่าสื่อประเภทอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อสร้างความทันสมัยและสอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนา ต่อมาได้เริ่มเน้นลักษณะของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) ของคนในชุมชน (Community-based) และท้องถิ่น (Local-based) ซึ่งเป็นลักษณะของการสื่อสารที่ยึดการตอบสนองความต้องการของชุมชนเป็นเป้าหมายหลัก จึงมีการผสมผสานการ

ใช้สื่อในรูปแบบต่างๆ มากขึ้น เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารสามารถเข้าถึงและเป็นที่เข้าใจ ยอมรับจากคนในชุมชนและท้องถิ่น (กาญจนา แก้วเทพ, 2548) และด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้ “สื่อบุคคล” เป็นสื่อที่เริ่มมีการให้ความสนใจ เพราะเป็นสื่อที่มีคุณประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนา อย่างไรก็ตาม การศึกษาเรื่องของสื่อบุคคลนั้นค่อนข้างน้อย อันเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ อาทิ ความยากลำบากในการขอความร่วมมือจากสื่อบุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพราะการศึกษาแบบเจาะลึกนั้นอาจทำให้ต้องก้าวล่วงเข้าไปในชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง

อย่างไรก็ตาม การสื่อสารเพื่อพัฒนานั้นจำเป็นต้องใช้สื่อต่างๆ เป็นเครื่องมือ ซึ่งจะทำหน้าที่ในการนำข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาจากรัฐบาล หน่วยงานของรัฐบาล หรือหน่วยงานเอกชน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาไปสู่ประชาชนผู้เป็นเป้าหมายของการพัฒนา โดยปกติสื่อที่ใช้ในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. สื่อบุคคล หมายถึง ตัวบุคคลที่ถูกนำมาใช้ในการสื่อสารกับผู้รับสารในลักษณะเผชิญหน้า การใช้สื่อบุคคลในการสื่อสารจำกระทำได้ทั้งรูปของการสนทนากับผู้รับสารเพียงคนเดียวหรือในรูปของการประชุมกลุ่ม
2. สื่อเฉพาะกิจ หมายถึง สื่อที่ถูกผลิตขึ้นมาโดยมีเนื้อหาเฉพาะและมีจุดมุ่งหมายหลักอยู่ที่ผู้รับสารเฉพาะกลุ่ม
3. สื่อมวลชน หมายถึง สื่อที่สามารถนำสารจากผู้ส่งสารไปสู่ผู้รับสารซึ่งประกอบด้วยคนจำนวนมากได้อย่างรวดเร็วภายในเวลาเดียวกันหรือในเวลาใกล้เคียงกัน

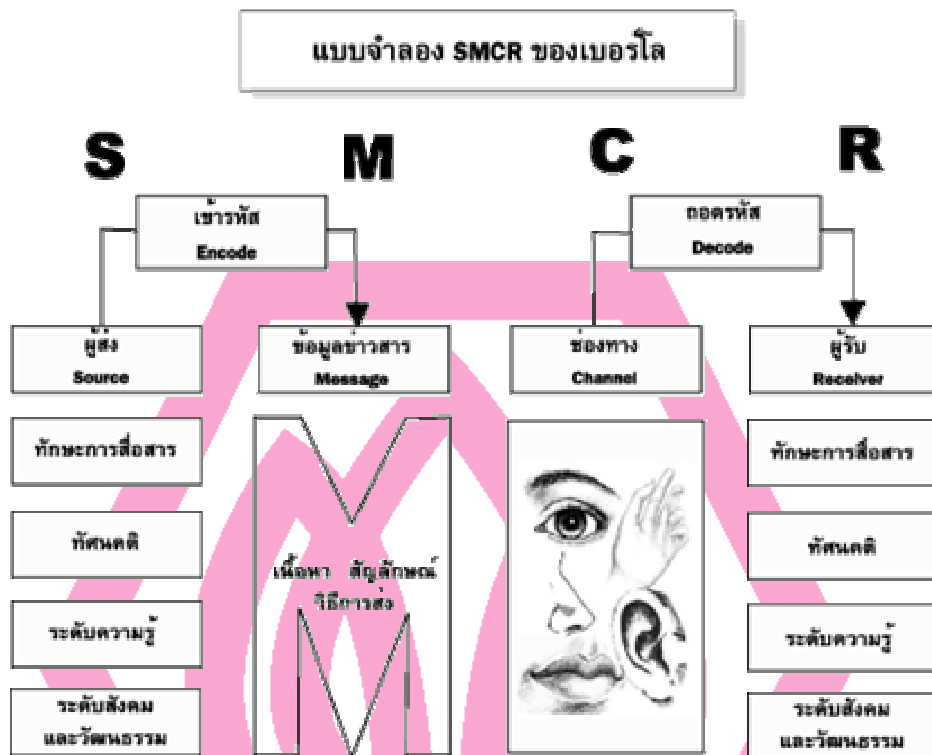
จากคุณลักษณะและข้อดีที่แตกต่างของสื่อแต่ละชนิด ทำให้การสื่อสารเพื่อการพัฒนาต้องนำเอาสื่อต่างๆ มาใช้ร่วมกันเป็นลักษณะของสื่อผสม (Media Forum) ทั้งการใช้สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ และสื่อมวลชนผสมผสานกัน เนื่องจากสื่อบุคคลมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อการชักจูง ในขณะที่สื่อมวลชนก็สามารถเผยแพร่ข่าวสารไปสู่ประชาชนได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ส่วนสื่อเฉพาะกิจก็มีเนื้อหาเหมาะสมกับประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ฉะนั้นการนำสื่อทั้ง 3 ประเภทมาใช้ร่วมกัน จึงสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารเพื่อพัฒนาได้ การสื่อสารและการพัฒนาจึงมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพราะเมื่อคนในสังคมมีการสื่อสารหรือมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะผ่านช่องทาง การสื่อสารมวลชนหรือการสื่อสารระหว่างบุคคล ก็จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ในตัวบุคคลและสังคม เช่น ทักษะคติ พฤติกรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาต่อไป

สื่อบุคคลในการสื่อสารเพื่อการพัฒนา

บุคคลทุกคนย่อมมีลักษณะอันเป็น “เอกลักษณ์” เฉพาะตัวที่ผู้อื่นไม่สามารถเลียนแบบได้โดยสิ้นเชิง แต่ในขณะเดียวกัน บุคคลทุกคนก็ย่อมมีลักษณะอันเป็น “จุดร่วม” กับคนอื่น ๆ ที่สามารถถอดเป็นบทเรียนเพื่อการเรียนรู้และขยายผลได้ต่อไป กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2551) กล่าวไว้ว่าเนื่องจาก “บุคคล” มีลักษณะของ “ความเป็นสื่อ” เป็นสภาวะที่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไข 2 ประการ คือ 1) การมีองค์ประกอบทั้ง 4 (S-M-C-R) ของการสื่อสาร และ 2) การได้รับมอบหมายให้มีบทบาทหน้าที่ เช่น หน้าที่ในการถ่ายทอดข่าวสาร หน้าที่ในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งการสื่อสารในชุมชนหรือสังคมนั้นจะมีลักษณะของการสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นพื้นฐาน โดยมีสื่อบุคคลหลายกลุ่ม อาทิ ผู้นำชุมชน สมาชิกของชุมชน เป็นต้น บุคคลเหล่านี้อาจเป็นศูนย์กลางซึ่งเปรียบเสมือนแกนของกลุ่ม เป็นผู้มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นมากกว่าทุกคนในกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกลุ่มสูง และนำกลุ่มหรือพากลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์หรือจุดหมายที่วางไว้ (กวี วงศ์พุด, 2535)

เบอร์โล (Berlo) ผู้คิดกระบวนการของการติดต่อสื่อสารไว้ในลักษณะรูปแบบจำลอง S M C R Model (Berlo, 1960) อันประกอบด้วย

1. ผู้ส่งสาร (Source) ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถในการ “การเข้ารหัส” (encode) เนื้อหาข่าวสาร มีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับเพื่อผลในการสื่อสาร มีความรู้อย่างดีเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะส่ง และควรจะสามารถในการปรับระดับของข้อมูลนั้นให้เหมาะสมและง่ายต่อระดับความรู้ของผู้รับสาร ตลอดจนพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผู้รับสารด้วย
2. ข้อมูลข่าวสาร (Message) เกี่ยวข้องทางด้านเนื้อหา สัญลักษณ์ และวิธีการส่งข่าวสารนั้น
3. ช่องทางในการส่ง (Channel) หมายถึง การที่จะส่งข่าวสารโดยการให้ผู้รับได้รับข่าวสาร ข้อมูลโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 หรือเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง คือ การได้ยิน การดู การสัมผัส การลิ้มรส หรือการได้กลิ่น
4. ผู้รับสาร (Receiver) ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถในการ “การถอดรหัส” (decode) สาร เป็นผู้ที่มีทัศนคติ ระดับความรู้ และพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรมเช่นเดียวหรือคล้ายคลึงกันกับผู้ส่งสารจึงจะทำให้การสื่อความหมายหรือการสื่อสารนั้นได้

รูปที่ 2-1 แบบจำลองการสื่อสาร S M C R Model

ตามลักษณะของ S M C R Model นี้ มีปัจจัยสำคัญที่มีความสำคัญต่อขีดความสามารถของผู้ส่งและผู้รับที่จะทำให้การสื่อความหมายนั้นได้ผลสำเร็จหรือไม่เพียงใด ได้แก่

1. ทักษะในการสื่อสาร (Communication Skills) หมายถึง ทักษะซึ่งทั้งผู้ส่งและผู้รับควรมีความชำนาญในการส่งและการรับสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจกันได้อย่างถูกต้อง
2. ทัศนคติ (Attitudes) เป็นทัศนคติของผู้ส่งและผู้รับซึ่งมีผลต่อการสื่อสาร ถ้าผู้ส่งและผู้รับมีทัศนคติที่ดีต่อกันก็จะทำให้การสื่อสารได้ผลดี ทั้งนี้เพราะทัศนคติย่อมเกี่ยวโยงไปถึงการยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างผู้ส่งและผู้รับด้วย
3. ระดับความรู้ (Knowledge Levels) ถ้าผู้ส่งและผู้รับมีระดับความรู้ที่เท่าเทียมกันก็จะทำให้การสื่อสารนั้นลุล่วงไปด้วยดี แต่ถ้าหากความรู้ของผู้ส่งและผู้รับมีระดับที่แตกต่างกัน ย่อมจะต้องมีการปรับความยากง่ายของข้อมูลที่จะส่งในด้านของความยากง่ายของภาษาและถ้อยคำสำนวนที่ใช้
4. ระบบสังคมและวัฒนธรรม (Socio-Culture Systems) ระบบสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละชาติเป็นสิ่งที่มีส่วนกำหนดพฤติกรรมของประชาชนในชาตินั้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติ สังคมและวัฒนธรรมในแต่ละชาติย่อมมีความแตกต่างกันไป

บทบาทสำคัญในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับความรู้ความเข้าใจที่เหมาะสมนั้น ต้องอาศัยผู้นำชุมชน เพราะถือว่าเป็นสื่อบุคคล (Personal Media) ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนหรือชุมชนมากที่สุด และเป็นบุคคลที่เข้าใจสภาพปัญหาของชุมชน เข้าใจวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและชุมชน โดยการใช้วิธีการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) ซึ่งเป็นกระบวนการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองฝ่าย (Reciprocal Interaction) หรือมากกว่า การสื่อสารประเภทนี้จะเกิดองค์ประกอบของการสื่อสารครบถ้วนสมบูรณ์ คือ มีผู้ส่งสาร (Senders or Sources) สาร (Messages) สื่อหรือช่องทาง (Channels) ให้สารนั้นไหลไปยังผู้รับสาร (Receivers or Audiences) และมีผลของการสื่อสารหรือปฏิกิริยาตอบกลับ (Feedback)

สื่อบุคคลเช่นผู้นำชุมชน จึงเป็นเสมือนตัวบุคคลที่นำพาสารไปยังอีกบุคคลหนึ่ง ก่อให้เกิดการสื่อสารระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคลภายในชุมชน สื่อบุคคลอาจเป็นบุคคลที่เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับแก่กลุ่มเป้าหมายขององค์กร เช่น กลุ่มผู้นำความคิด (Opinion Leaders) บรรดาผู้นำชุมชน ซึ่งนับเป็นสื่อดั้งเดิมที่มีความคุ้นเคย ความใกล้ชิด และเป็นที่ยอมรับของชุมชน จึงมีประสิทธิภาพในการชักจูงใจให้บุคคลอื่นในชุมชนให้มีความสนใจต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร และนับเป็นตัวกลางที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารได้ ซึ่งบุคคลเหล่านี้อาจเป็นผู้ริเริ่มนำนวัตกรรมทางความคิดและการปฏิบัติมาสู่ชุมชน เป็นตัวกลางในการเผยแพร่ความคิด ความรู้ ตลอดจนชักจูงใจสมาชิกในชุมชนให้ยอมรับนวัตกรรม อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาในระดับชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น นับได้ว่า สื่อบุคคลภายในชุมชนมีความสำคัญมากกว่าสื่อบุคคลภายนอกชุมชนในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรม (Rogers & Svenning, 1969)

ในมิติทางสังคม สื่อบุคคลจะผนวกคุณลักษณะทางสังคมติดตัวมาด้วย ไม่ว่าจะเป็นเพศ อายุ การศึกษา เชื้อชาติ ฐานะทางเศรษฐกิจหรือทางสังคม เช่น ตำแหน่งในชุมชน ซึ่งสื่อบุคคลนับเป็นสื่อที่มีความเชื่อมโยงอยู่กับชุมชน ซึ่งจะก่อให้เกิดผลตามมาหลายประการ เช่น (กาญจนา แก้วเทพ, 2551)

1. ความใกล้ชิดกับชุมชน ทำให้รับรู้ปัญหาและความต้องการของชุมชน
2. ความคุ้นเคย ทำให้มีรสนิยมเดียวกันกับชุมชน เมื่อมีกิจกรรมใดๆ ก็จะทำให้ง่ายต่อการที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
3. ความน่าไว้วางใจ เนื่องจากมีความผูกพันกับชุมชนซึ่งมีระยะเวลาเป็นเครื่องพิสูจน์
4. มีผลประโยชน์ร่วมกับชุมชน ทำให้การสื่อสารนั้นบรรลุเป้าหมายได้เร็วขึ้น

นอกจากนี้ คุณลักษณะของบุคคลซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จในการสื่อสาร มีดังนี้ (ศิริพงษ์ ศรีชัย รมย์รัตน์, 2542)

1. ความรู้ (Knowledge)

การเป็นผู้นำนั้น ความรู้เป็นสิ่งจำเป็นที่สุด ซึ่งมีได้หมายถึงเฉพาะความรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่เท่านั้น หากแต่รวมถึงการเฝ้าหาความรู้เพิ่มเติมในด้านอื่นๆ ด้วย การจะเป็นผู้นำที่ดีจึงต้องเป็นผู้รอบรู้ ยิ่งรอบรู้มากเพียงใด ฐานะแห่งความเป็นผู้นำก็ยิ่งมั่นคงมากขึ้นเพียงนั้น ซึ่งในที่นี้แยกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ความรู้ที่เกี่ยวกับการเป็นผู้นำ และความรู้ด้านการสื่อสาร

2. ความริเริ่ม (Initiative)

ความริเริ่ม คือ ความสามารถที่จะปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใดในขอบเขตอำนาจหน้าที่ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องคอยคำสั่ง หรือมีความสามารถในการแสดงความคิดเห็นที่จะแก้ไขสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดีขึ้นหรือเจริญขึ้นได้ด้วยตนเอง จะต้องมีความกระตือรือร้น มีความเอาใจใส่ต่อหน้าที่ มีพลังใจที่ต้องการความสำเร็จอยู่เบื้องหน้า

3. ความกล้าหาญและความเด็ดขาด (Courage and firmness)

ผู้นำที่ดีจะต้องไม่กลัวต่ออันตราย ความยากลำบาก หรือความเจ็บปวดใดๆ ทั้งทางกาย วาจา และใจ มีความกล้าหาญ ช่วยให้สามารถเผชิญต่องานต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ นอกจากความกล้าหาญแล้ว ความเด็ดขาดก็เป็นลักษณะอันหนึ่งที่จะต้องทำให้เกิดขึ้นในตัวของผู้นำเอง

4. มนุษยสัมพันธ์ (Human relations)

ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักประสานความคิด ประสานประโยชน์ สามารถทำงานร่วมกับคนทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับการศึกษาได้ ผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ดีจะช่วยแก้ปัญหาใหญ่เป็นปัญหาเล็กได้

5. ความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต (Fairness and Honesty)

ผู้นำที่ดีจะต้องอาศัยหลักของความถูกต้อง หลักแห่งเหตุผลและความซื่อสัตย์สุจริต ต่อตนเองและผู้อื่น หรือปฏิบัติงานด้วยจิตที่ปราศจากอคติ ปราศจากความลำเอียง ไม่เล่นพรรคเล่นพวก

6. ความอดทน (Patience)

ความอดทนจะเป็นพลังอันหนึ่งที่จะผลักดันงานให้ไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างแท้จริง

7. ความตื่นตัว (Alertness)

ความตื่นตัว หมายถึง ความระมัดระวัง ความสุขุมรอบคอบ ความไม่ประมาท มีความฉับไวในการปฏิบัติงานทันต่อเหตุการณ์

8. ความภักดี (Loyalty)

การเป็นผู้นำจำเป็นต้องมีความจงรักภักดีต่อหมู่คณะ ต่อส่วนรวม และต่อองค์การ ความภักดีนี้จะช่วยให้ผู้นำได้รับความไว้วางใจ

9. ความสงบเสงี่ยมไม่ถือตัว (Modesty)

ผู้นำที่ดีจะต้องไม่หยิ่งยโส ไม่วางอำนาจ ความสงบเสงี่ยมนี้ถ้ามีอยู่ในผู้นำคนใดแล้ว ก็จะทำให้ลูกน้องมีความนับถือและให้ความร่วมมือเสมอ

นอกจากนี้ บทบาทด้านการสื่อสารที่สื่อบุคคลหรือผู้นำชุมชนจะสามารถแสดงต่อชุมชนได้ มีดังนี้ (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2551)

1. เป็นผู้เปิดรับการสื่อสารจากโลกภายนอกเข้ามาสู่ชุมชน
2. เป็นช่องทางในการถ่ายทอดข่าวสารให้คนในชุมชนได้รับรู้
3. เป็นผู้กลั่นกรองข่าวสาร
4. เป็นผู้แปลงเนื้อหาของสารให้สอดคล้องหรือเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของคนในชุมชน
5. เป็นผู้สร้างรอยเชื่อมต่อการสื่อสารในแนวราบ ระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้านหรือระหว่างคนในชุมชนเข้าด้วยกัน
6. เป็นผู้ช่วยในกระบวนการตัดสินใจของชาวบ้านหรือคนในชุมชน
7. เป็นกลไกเร่งกระบวนการแสดงความคิดเห็น
8. เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้นในชุมชน
9. เป็นผู้จัดเวทีเพื่อสื่อสารทางความคิด
10. เป็นผู้สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน
11. เป็นผู้บริหารความขัดแย้งในชุมชน
12. เป็นผู้รับฟังความคิดเห็นและความต้องการของคนในชุมชน
13. เป็นปากเสียงให้แก่คนในชุมชน
14. เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารของคนในชุมชน

ทั้งนี้ กล่าวได้ว่า สื่อบุคคลหรือผู้นำชุมชนเป็นผู้สร้างกระบวนการสื่อสารเข้าหา โดยนำข่าวสารข้อมูลใหม่ๆ จากภายนอกชุมชนเข้าสู่ชุมชน นอกจากนี้ ยังเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดกระบวนการสื่อสารภายในชุมชนของตนโดยวิธีการต่างๆ เช่น การจัดประชุมเพื่อให้ทุกคนได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น เป็นต้น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่สามารถสร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชน

อย่างไรก็ตาม ทุกคนจะมีความสามารถในการแสดงบทบาทด้านการสื่อสารออกมาในสถานการณ์ต่างๆ ไม่เหมือนกัน บางโอกาสเป็นผู้นำ บางสถานการณ์เป็นผู้ตาม จนได้เห็นศักยภาพความเป็นผู้นำของแต่ละคน ซึ่งอาจเชื้ออำนาจหรือเป็นอุปสรรคต่อการเป็นผู้นำชุมชนที่แปรผันไปตามสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากคุณลักษณะของสื่อบุคคลนั้นมีมิติที่หลากหลายที่จะช่วยในการระดมพลังการพัฒนาชุมชน และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ เช่น กิจกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เกิดขึ้นได้ในหลายลักษณะ หลายรูปแบบ หลายวิธีการแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ ทำให้นิยามและความหมายของการมีส่วนร่วมต่างกันไปบ้าง โดยมีผู้ให้ความหมายที่หลากหลาย และมีความแตกต่างกันไปตามความเข้าใจและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล เช่น (อ้างถึงในวรารังคณา วัฒโย, 2540)

เออร์วิน (Erwin, 1976) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

แฟรงค์ลี ลิสค์ (Frankly Lisk, 1985) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมในมุมมองที่กว้างว่าเป็น การเข้าร่วมอย่างแข็งขันของประชาชน ในการดำเนินการตัดสินใจในทุกระดับและทุกรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในบริบทของกระบวนการวางแผนที่มีการกำหนดรูปแบบแนวคิดการมีส่วนร่วมสัมพันธ์กับการเข้าร่วมของมวลชนอย่างกว้างขวางในการเลือก การบริหาร และการประเมินผลของแผนงานและโครงการต่างๆ ที่จะนำมาซึ่งการยกระดับความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญองค์การสหประชาชาติ (1981) กล่าวว่า การนิยามความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรจะมีลักษณะจำกัดเฉพาะในระบบเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองหนึ่ง ๆ เท่านั้น อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวได้ขยายความมีส่วนร่วมของประชาชนครอบคลุมประเด็นดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนครอบคลุมการสร้างโอกาสที่เอื้อให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสังคมได้ร่วมกิจกรรมซึ่งนำไปสู่และมีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนา และเอื้อให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

2. การมีส่วนร่วมสะท้อนการเข้าเกี่ยวข้องโดยสมัครใจและเป็นประชาธิปไตย ในกรณีต่อไปนี้

- เอื้อให้เกิดความพยายามพัฒนา
- การแบ่งสรรผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน
- การตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย กำหนดนโยบาย การวางแผน และการดำเนิน

โครงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ ไม่ว่าจะระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับชาติ จะช่วยก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ประชาชนลงทุนลงแรงกับประโยชน์ที่ดิน

4. ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจผิดแผกแตกต่างกันไปตามสภาพเศรษฐกิจของประเทศ นโยบายและโครงสร้างการบริหาร รวมทั้งลักษณะเศรษฐกิจ สังคมของประชากร การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน

โดยสรุปแล้ว การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนภายในพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มในรูปของประชาคมหรือชุมชน ซึ่งเป็นแนวคิดที่สนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และส่งเสริมสุขภาพอย่างบูรณาการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล โปร่งใส และเป็นธรรมในการบริหารงาน ซึ่งการแก้ปัญหานั้นจำเป็นต้องมีความร่วมมือทำพร้อมๆ กันในทุกระดับ ต้องระดมทุกองค์ประกอบในสังคม โดยเฉพาะชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเป็นชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง

การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริง จึงหมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมการใช้ทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม และได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปของการตัดสินใจในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวอย่างตัวเอง และการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มแรกจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้ เรียนรู้ การปรับเปลี่ยน

โครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย ทั้งนี้ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมนั้น สามารถทำได้ดังรูปแบบต่อไปนี้

รูปแบบของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมที่ดำเนินอยู่โดยทั่วไป สามารถสรุปได้เป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) การปรึกษาหารือ เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อที่จะรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติมหรือประกอบการจัดทำรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การปรึกษาหารือยังเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการกระจายข้อมูลข่าวสารไปยังประชาชนทั่วไปและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้นและเพื่อให้มีการให้ข้อเสนอแนะเพื่อประกอบทางเลือกในการตัดสินใจ

3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) การประชุมรับฟังความคิดเห็น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจ ในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และค้นหาเหตุผลที่จะดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่นั้นหรือไม่ การประชุมรับฟังความคิดเห็นมีหลายรูปแบบ รูปแบบที่พบเห็นกันบ่อย ได้แก่

3.1 การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) การประชุมลักษณะนี้จะต้องจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมจะต้องส่งตัวแทนเข้าร่วมเพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและตอบข้อซักถาม การประชุมในระดับนี้อาจจะจัดในระดับที่กว้างขึ้นได้ เพื่อรวมหลายๆ ชุมชนในคราวเดียวกัน ในกรณีที่ มีหลายชุมชนได้รับผลกระทบ

3.2 การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการ จำเป็นจะต้องมีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกมาช่วยอธิบายซักถาม และให้ความเห็นต่อโครงการ การประชุมอาจจะจัดในที่สาธารณะทั่วไป ผลการประชุมจะต้องนำเสนอต่อสาธารณะและผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

3.3 การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นการประชุมที่มีขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจนมากขึ้น เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบัง ทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการและฝ่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการ การประชุมและคณะกรรมการจัดการประชุมจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับมีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจนและแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกัน ซึ่งอาจมาจากการร่วมกันกำหนดขึ้น ทั้งนี้รูปแบบการประชุมไม่ควรจะเป็นทางการมากนัก และไม่เกี่ยวข้องกับนัยของกฎหมายที่จะต้องมีการชี้ขาดเหมือนการตัดสินในทางกฎหมาย การจัดการประชุม จึงอาจจัดในหลายวันและไม่จำเป็นต้องจัดเพียงครั้งเดียวหรือสถานที่เดียวตลอดไป

4. การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งในทางปฏิบัติที่จะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้นๆไม่สามารถดำเนินการให้เกิดขึ้นง่ายๆ อาจดำเนินการให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ เลือกตัวแทนของตนเข้าไปนั่งในคณะกรรมการใดคณะหนึ่งที่มีอำนาจตัดสินใจ รวมทั้งได้รับเลือกในฐานะที่เป็นตัวแทนขององค์กรที่ทำหน้าที่เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่ ซึ่งประชาชนจะมีบทบาทชี้้นำการตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการพิเศษนั้นๆ ว่า จะมีการวางน้ำหนักของประชาชนไว้เพียงใด

ทั้งนี้ มีแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ ดังนี้

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

1. ให้ความรู้ประชาชน จัดระบบการศึกษาให้เยาวชน และประชาชนในพื้นที่ทุกเพศ ทุกวัย มีโอกาสได้รับการศึกษาไม่ว่าจะเป็นการศึกษาทางวิชาการหรือการศึกษาทางวิชาชีพ ซึ่งการศึกษาดังกล่าวควรให้ความสำคัญต่อระบบชุมชนที่อยู่

2. พัฒนาความคิด ส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยการให้แต่ละบุคคลหรือชุมชนแลกเปลี่ยนแสดงทัศนคติและความคิดเห็นระหว่างกัน ไม่ว่าความคิดเห็นที่แสดงออกไปนั้นจะอยู่ในประเด็นการสนทนาในขณะนั้นหรือไม่ เพราะเรื่องที่ใกล้ตัวที่นำมาพูดกันนั้น เป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมหนึ่งของการสร้างนิสัย พฤติกรรมในการพัฒนาทางความคิดของประชาชนภายในชุมชนและยังเป็นการสร้างจิตสำนึกในเรื่องของการยอมรับในความคิดของชุมชนอื่นๆ

3. สนับสนุนการปฏิบัติและการรวมกลุ่ม ทางภาครัฐควรสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มของประชาชนโดยธรรมชาติ คือ ภาครัฐเข้าไปจัดการหรือชี้ นำชุมชนให้น้อยที่สุดเท่าที่ทำได้ แต่ภาครัฐควรให้ความใส่ใจต่อการรวมกลุ่มที่เกิดขึ้นมารวมทั้งส่งเสริมให้แต่ละกลุ่มมีแนวทางการปฏิบัติที่เกิดความชัดเจนเป็นธรรม

4. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม โดยทางภาครัฐสนับสนุนให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มแต่ละกลุ่มทั้งแบบที่เป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ

5. การประสานงานกับภาครัฐและเอกชน ทางภาครัฐและเอกชนควรร่วมให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการเข้าไปประสานงานกับประชาชนภายในพื้นที่

6. ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เปิดโอกาสให้ประชาชนภายในพื้นที่ที่มีโครงการเข้ามาในพื้นที่ รับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ที่ประชาชนสนใจ รวมถึงการเคารพความคิดเห็นระหว่างกันก่อนโครงการที่วางไว้จะถูกนำไปปฏิบัติ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าความจริงใจในการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนถูกครอบงำ ซึ่งเครื่องมือที่นำมาใช้ในการมีส่วนร่วมและความเข้าใจผิดในส่วนของกฎหมายรัฐธรรมนูญเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งในส่วนนี้ทางภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาชนเอง ควรร่วมมือกันในการจัดการกับรูปแบบ วิธีการในการแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “สมรรถนะด้านการสื่อสารของสื่อบุคคลกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนา” (อมรรัตน์ ทิพย์เลิศ และคณะ, 2547) พบว่า ประธานชุมชนเป็นสื่อบุคคลที่เหมาะสมกับชุมชนแบบกึ่งชนบทกึ่งเมือง เพราะมีคุณลักษณะทั้งแบบเมืองและชนบท ซึ่งจำเป็นต้องมีคุณสมบัติในเรื่อง “ความเสียสละ” เป็นประการแรก และมีความหมายมากกว่าสื่อบุคคลในมิติเดิมๆ ที่เป็นเพียงช่องทางสื่อสารเท่านั้น แต่พบว่า ประธานชุมชนเป็นสื่อบุคคลที่มีความหมายอย่างหลากหลาย ได้แก่ ผู้ประสานความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชน ผู้แปลงเนื้อหาสาร (Message Translator) แหล่งข่าวสารของชุมชน (Source of Information) บทบาทหน้าที่สำคัญของประธานชุมชนคือ การเป็นผู้นำแบบผสมผสานระหว่างผู้นำแบบเก่าและแบบใหม่ จึงต้องมีความสามารถในการประสานสิ่งเก่าและสิ่งใหม่จากภายนอกชุมชน ประสานคนในชุมชนและคนภายนอกชุมชน ประสานวิธีการสื่อสารแบบเก่าและแบบใหม่ และประสานความรู้จากภายในและภายนอกชุมชน นอกจากสื่อบุคคลในตำแหน่งนี้จะต้องมีคุณสมบัติและบทบาทหน้าที่ที่สอดคล้องกับลักษณะของชุมชนแล้ว ยังจำเป็นต้องมีสมรรถนะด้านการสื่อสารเป็นกลไกช่วยเสริมให้สามารถระดมพลังคน ปัญญา ทุนทรัพย์ เวลา หรือที่เรียกโดยรวมว่า “พลังชุมชน” เพื่อการพัฒนาได้ด้วย

สมรรถนะด้านการสื่อสารจึงเป็นความสามารถในการใช้ความรู้และทักษะทางการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์และตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายทางการสื่อสารได้ สิ่งหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงสมรรถนะด้านการสื่อสารคือ กลยุทธ์ทางการสื่อสาร โดยพบกลยุทธ์การสื่อสาร 9 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อบริหารจัดการ 2) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารทั่วไป 3) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อระดมคนเข้าร่วมประชุม 4) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อบริหารจัดการความขัดแย้ง

5) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของชุมชน 6) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสอนหรือฝึกฝนชาวบ้านในเรื่องต่างๆ 7) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อแสดงภาพลักษณ์ที่ดีของชุมชน 8) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อให้คำปรึกษา และ 9) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างความศรัทธา

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสมรรถนะด้านการสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญในการระดมพลังเพื่อการพัฒนาก็ตาม หากแต่จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยอื่นที่เอื้อให้ทำงานได้ และลดข้อจำกัดหรืออุปสรรคในการทำงาน ปัจจัยดังกล่าว ได้แก่ 1) การมีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของประธานชุมชน 2) ลักษณะความเป็นคนในชุมชนที่มีจิตสำนึกถึงการเป็นเจ้าของชุมชน 3) การทำงานดีโปร่งใส และมองเห็นเป็นรูปธรรม 4) มีความสามารถทางการสื่อสาร 5) ผลประโยชน์ตอบแทนด้านจิตใจ ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานและการดำรงอยู่ ได้แก่ 1) การไม่มีค่าตอบแทน 2) การไม่เป็นที่ยอมรับ 3) ขาดความพร้อมและการสนับสนุนจากครอบครัว 4) ชาวบ้านไม่เข้าใจระบบการทำงาน 5) ความไม่ชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของประธานชุมชน

การศึกษาวิจัยของจันทร์ทิพย์ ปาละนันท์ (2545) เรื่อง “ความสามารถทางการสื่อสารของผู้นำชุมชน” พบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการสื่อสารเพื่อพัฒนาชุมชน แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัยหลัก คือ 1) ปัจจัยอันเกิดจากองค์ประกอบของการสื่อสาร อันได้แก่ อุปสรรคที่เกิดจากผู้ส่งสาร ผู้รับสาร และช่องทางการสื่อสาร และ 2) ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ อุปสรรคที่เกิดจากการขาดงบประมาณในการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ สภาพแวดล้อมในขณะทำการสื่อสารที่ไม่เหมาะสม นโยบายและกลไกของรัฐที่มีผลต่อการสื่อสาร และข้อจำกัดอื่นๆ ส่วนแนวทางในการแก้ปัญหาการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชนนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน องค์กรพัฒนา และสื่อมวลชน ต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังและผลักดันให้เกิดการพัฒนาที่เป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนเพื่อจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งแนวโน้มของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชนจะเป็นไปทิศทางบวก ภาคประชาชนจะมีส่วนร่วมในการสื่อสารเพื่อพัฒนามากขึ้น ภาครัฐจะมีการปรับตัว มอบอำนาจสิทธิให้แก่ประชาชน กระจายอำนาจสู่ประชาชนมากขึ้น องค์กรพัฒนาชุมชนจะมีการสร้างเครือข่ายในการทำงานออกสู่วงกว้างมากขึ้น และมีความเข้มแข็งมากขึ้น สื่อทางเลือกจะมีบทบาทมากขึ้นในการเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างชุมชนเครือข่ายด้วย

ธัญพร พงษ์โสภณ (2539) ทำการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของสื่อบุคคลในการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยให้ความสำคัญกับบทบาทของพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นสื่อบุคคล ทำหน้าที่ชี้แนะและปลูกจิตสำนึกของประชาชนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น พบว่า พระสงฆ์เป็นสื่อบุคคลที่สามารถชี้แนะและปลูก

จิตสำนึกของประชาชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนได้เป็นอย่างดี เช่น ให้การอบรม การ
ชี้ผ่านองศ์กรพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น

อายุวัฒน์ จุนสมพิศศิริ (2537) ศึกษาวิจัยเรื่อง “สื่อบุคคลกับแนวทางแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยา
ลดไข้แก้ปวดที่ไม่ถูกต้องในชุมชนแออัด” โดยเลือกศึกษาจากชุมชนแออัดคลองเตย พบว่า ข้อดีของ
การใช้สื่อบุคคล คือ สามารถรับรู้ถึงปฏิกิริยาตอบกลับของผู้รับสาร ทำให้สามารถแก้ปัญหาได้อย่าง
ทันเวลา หรือสามารถอธิบายซ้ำหรือสอบถามถึงสิ่งที่ผู้รับสารไม่เข้าใจได้ตรงประเด็น ทั้งนี้เพราะสื่อ
บุคคล คือตัวบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารในกระบวนการสื่อสารระหว่างบุคคล แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม
คือ สื่อบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ ได้แก่ สื่อบุคคลที่มีความรู้และความสามารถด้านสาธารณสุขและ
อนามัย คือ แพทย์ เภสัชกร พยาบาล อาสาสมัครสาธารณสุขและอนามัย (อสส.) ครู และเจ้าหน้าที่
ของหน่วยงานเอกชนในชุมชน อีกกลุ่มหนึ่ง คือ สื่อบุคคลที่มีความใกล้ชิด มีความผูกพันกับประชาชน
โดยตรง คือ หัวหน้ากลุ่มแรงงาน พ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน และผู้นำชุมชน

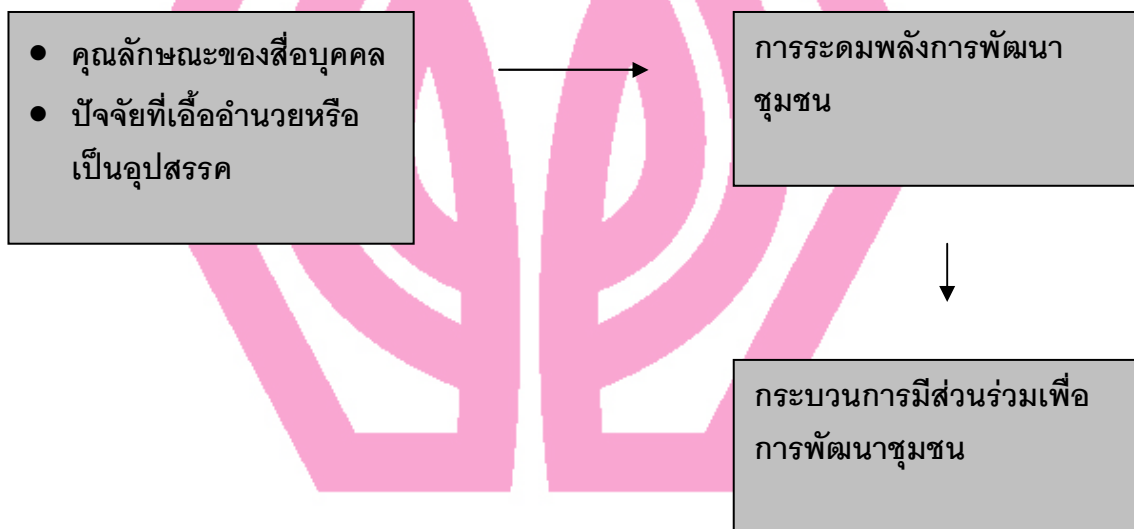
นอกจากนี้ยังพบว่า สื่อบุคคลที่เป็นกรรมการประจำชุมชนสามารถให้ความรู้และความเข้าใจ
ในเรื่องการใช้จ่ายที่ถูกวิธี และช่วยเผยแพร่ความรู้ดังกล่าวในชุมชนได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีอุปกรณ์
พร้อมทั้งวิทยุสื่อสาร และระบบเสียงตามสายของชุมชน

จารุณี สุวรรณรัมย์ (2550) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ข่าวสารและการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่ 3
จังหวัดชายแดนภาคใต้: การเสริมสร้างประสิทธิภาพการสื่อสารของสื่อบุคคลในพื้นที่จังหวัดชายแดน
ภาคใต้เพื่อความสมานฉันท์ในชุมชน” ผลการวิจัยพบว่า สื่อบุคคลเป็นสื่อดั้งเดิมที่อยู่คู่ชุมชนมาช้านาน
และได้รับการยอมรับจากชุมชนมากขึ้นจากสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพราะชุมชน
ต้องการที่พึ่งพิงทางจิตใจ และเกิดวิกฤตศรัทธาต่อสื่อมวลชน สืบสานกับกระแสข่าวที่ไร้ทิศทาง เต็มไป
ด้วยข่าวลือและข่าวลวง รวมทั้งเกิดการคลางแคลงใจกับเจตนาของบุคคลกลุ่มต่างๆ ที่เข้ามาในพื้นที่
จำนวนมาก สื่อบุคคลที่มีความสำคัญมาก คือ กลุ่มผู้นำศาสนา และกลุ่มปกครอง ซึ่งเป็นกลุ่มที่คนใน
ชุมชนให้ความเคารพนับถือในระดับสูง ในขณะที่กลุ่มเยาวชนและกลุ่มสตรีเริ่มมีบทบาทมากขึ้นใน
ชุมชน ส่วนกลุ่มสื่อมวลชน กลุ่มทหาร และกลุ่มตำรวจ เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพสูงในการช่วยเหลือ
ประชาชน แต่ควรปรับวิธีการทำงานอย่างเร่งด่วน เพื่อไม่ให้ประชาชนเกิดความเสื่อมศรัทธา

ส่วนปัญหาสำคัญของสื่อบุคคลในพื้นที่ คือ ขาดทักษะด้านภาษา มีทั้งที่ไม่เข้าใจภาษาไทย
กลาง และที่ไม่เข้าใจภาษามลายูถิ่น ขาดทักษะด้านการเลือกรับและคัดกรองข่าวสารที่มีประโยชน์ที่จะ
ส่งต่อไปยังผู้รับสารอื่นๆ สื่อบุคคลในชุมชนและภาคประชาชนยังไม่มีช่องทางที่จะเข้าถึงสื่อในระดับ

ต่างๆ เช่น เสี่ยงตามสาย หอกระจายข่าว วิทยุชุมชน เวทีประชาคม ซึ่งภาครัฐ หน่วยงาน และองค์กรภายนอก ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิดออกแบบโครงการของตนเองให้มากขึ้น นอกจากนี้ กลุ่มสื่อบุคคล ภาคประชาชน ต้องเพิ่มบทบาทในการเป็นตัวกลางเพื่อประสานความขัดแย้ง สร้างเครือข่ายชุมชนให้เข้มแข็งด้วย

จากแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการศึกษา โดยกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย กล่าวคือ การวิจัยครั้งนี้ศึกษาคุณลักษณะของสื่อบุคคล เพื่อให้ทราบถึงคุณลักษณะของสื่อบุคคลที่เหมาะสมกับชุมชนเมือง โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

รูปที่ 2-2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสำรวจ (Survey Research) เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนในเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร ซึ่งการสำรวจความคิดเห็นของทั้งสองฝ่าย อันได้แก่ ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนนี้ จะทำให้ได้รับข้อมูลที่ครอบคลุมและเป็นประโยชน์ต่อการทำงานเพื่อการพัฒนาชุมชน กล่าวคือ ในแง่ของผู้นำชุมชนเอง จะได้ทราบถึงศักยภาพที่ต้องการของตนเอง ส่วนในแง่ของสมาชิกชุมชนนั้น จะได้ทราบถึงศักยภาพของผู้นำชุมชนที่ชุมชนต้องการ

ทั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ได้แก่ การจับสลากจากรายชื่อชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครจำนวน 3 เขต จากทั้งหมด 50 เขต เพื่อเป็นพื้นที่ในการศึกษา ซึ่งได้แก่

- 1) ชุมชนเขตบางเขน
- 2) ชุมชนเขตบางนา
- 3) ชุมชนเขตพญาไท

หลังจากนั้น ได้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) โดยเลือกชุมชนในเขตดังกล่าวทั้ง 3 เขต ทั้งนี้ มีหลักเกณฑ์เบื้องต้นว่า เป็นชุมชนที่เคยได้รับรางวัลประเภทใดประเภทหนึ่ง ซึ่งชุมชนเหล่านั้น ได้แก่

- 1) ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ เขตบางเขน ได้รับรางวัลประเภทชุมชนสีเขียวดีเด่น

2) ชุมชนคลองบางนา เขตบางนา ได้รับรางวัลประเภทชุมชนรักษ์คลองดีเด่น

3) ชุมชนสนามเป้า เขตพญาไท ได้รับรางวัลประเภทชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืนดีเด่น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ซึ่งนับเป็นสื่อบุคคลประเภทหนึ่ง และสมาชิกชุมชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนดังกล่าวทั้ง 3 เขต อันเป็นพื้นที่ในการศึกษา ทั้งนี้ หลังจากที่ได้ทำการสำรวจสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนเบื้องต้น ก่อนที่จะดำเนินการเก็บข้อมูลในการวิจัยนั้น พบว่าชุมชนทั้ง 3 แห่ง มีสภาพความเป็นอยู่ที่สามารถเป็นตัวแทนของทั้งความเป็นชุมชนเมือง ความเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และความเป็นชุมชนชนบท ได้เป็นอย่างดี ซึ่งได้แก่ 1) ชุมชนสนามเป้า เขตพญาไท 2) ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ เขตบางเขน และ 3) ชุมชนคลองบางนา เขตบางนา ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสมาชิกในชุมชนแต่ละแห่งมีจำนวนมากน้อยต่างกัน จึงเป็นเหตุให้มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งที่เป็นผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนรวมทั้งสิ้น 372 คน แบ่งออกเป็นผู้นำชุมชน 3 คน ได้แก่

1) พ.ท. จเด็จ จาดเลน ผู้นำชุมชนสนามเป้า เขตพญาไท

2) คุณธีระยุทธ เอิมอุทัย ผู้นำชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ เขตบางเขน

3) คุณสมคิด มงคลพันธ์ ผู้นำชุมชนคลองบางนา เขตบางนา

นอกจากนี้ มีสมาชิกชุมชน 369 คน โดยแบ่งเป็นชุมชนสนามเป้า เขตพญาไท จำนวน 141 คน ชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ เขตบางเขน จำนวน 78 คน และชุมชนคลองบางนา เขตบางนา จำนวน 150 คน

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ศึกษากรอบแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดระเบียบวิธีวิจัย
3. สร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล
4. เก็บรวบรวมข้อมูล
5. วิเคราะห์ข้อมูล
6. สรุปผลการวิจัย และเขียนรายงานการวิจัย
7. เสนอแนะแนวทางต่อชุมชน

เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้เครื่องมือในการดำเนินการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากประชากรกลุ่มตัวอย่างในชุมชน ทั้งนี้ ได้แบ่งเป็น 2 ชุด ได้แก่

- 1) แบบสอบถามผู้นำชุมชน และ
- 2) แบบสอบถามสมาชิกชุมชน

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือการวิจัยตามกรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดขอบเขตและโครงสร้างของเนื้อหาให้ครอบคลุมในสิ่งที่ต้องการศึกษา และนำมาสร้างเป็นข้อคำถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้งนี้ ข้อคำถามบางส่วนได้ใช้ลักษณะของแบบสัมภาษณ์ โดยเป็นการกำหนดเพียงแนวหัวข้อการสัมภาษณ์ และเปิดโอกาสให้ผู้ตอบโดยเฉพาะผู้นำชุมชนได้แสดงความคิดเห็น จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง แล้วจึงปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สามารถใช้ในการดำเนินการได้จริง

การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูล กระทำโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกันดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ซึ่งได้แก่ แบบสอบถาม และทำ การสัมภาษณ์เพิ่มเติมในบางประเด็นจากผู้นำชุมชนแต่ละแห่งด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การหาค่าความเฉลี่ย (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายข้อมูลในประเด็นต่างๆ นอกจากนี้ ยังทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการ

สัมภาษณ์ โดยจัดหมวดหมู่ของข้อมูลในเชิงความคิดเห็นที่เป็นประเด็นสำคัญเพิ่มเติมในบางประเด็น
ด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยศรีปทุม
SRIPATUM UNIVERSITY

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “ศักยภาพของสื่อบุคคลกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน” นี้ เป็นการศึกษาถึงคุณลักษณะของผู้นำชุมชนหรือสื่อบุคคล (Personal Media) ในด้านบทบาทที่สร้างเสริมศักยภาพของสื่อบุคคลในการระดมพลังชุมชน (Community Empowerment) เพื่อการพัฒนาชุมชน และศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรคต่อการเป็นผู้นำชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำในชุมชนเมือง โดยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผสมผสานกัน ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน และใช้แบบสำรวจเพื่อสำรวจความคิดเห็นของทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชน โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ทั้งนี้ หลังจากได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และแบบสอบถามครบตามจำนวนที่ต้องการและได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทั้งหมดแล้ว จึงได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยการจัดระบบจากสิ่งที่ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) อนึ่ง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร รวม 3 เขต ได้แก่ ชุมชนสนามเป้า เขตพญาไท ชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ เขตบางเขน และชุมชนคลองบางนา เขตบางนา ซึ่งสามารถสรุปข้อมูลโดยการจัดระบบจากสิ่งที่ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ ดังนี้

ชุมชนสนามเป้า

จากการสัมภาษณ์ พ.ท. จเด็จ จาดเลน ผู้นำชุมชนสนามเป้า เขตพญาไท สามารถสรุปได้ว่าชุมชนสนามเป้า เขตพญาไท มีทั้งหมด 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนสนามเป้า 1, 2 และ 3 ซึ่ง พ.ท. จเด็จ จาดเลน เป็นผู้นำชุมชนสนามเป้า 1 โดยส่วนใหญ่แล้ว สมาชิกในชุมชนนี้เป็นครอบครัวของทหารกองพลทหารม้าที่ 2 รักษาพระองค์ ที่อยู่อาศัยในชุมชนแบ่งเป็นบ้านพัก ห้องแถว และแฟลต

การปกครองสมาชิกในชุมชน แบ่งเป็นประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน 10 คน ได้แก่ หัวหน้าห้องแถว หัวหน้าแฟลต ตัวแทนของหน่วย เลขาฯ และเหรัญญิก โดยจะมีการประชุมร่วมกันทุกเดือนๆ ละ 1 ครั้ง ทั้งนี้ คณะกรรมการชุมชนมีวาระในการทำงาน 2 ปี

หลักการในการปกครองใช้หลักการปกครองแบบทหารเป็นหลัก หากพบว่ามีสมาชิกในชุมชนของครอบครัวใดครอบครัวหนึ่งทำผิดกฎระเบียบของชุมชน จะได้รับการลงโทษจากหัวหน้าครอบครัวก่อนเป็นลำดับแรก

กิจกรรมของชุมชนส่วนใหญ่จัดโดยทหาร เช่น โครงการเข้าค่ายแบบทหาร โครงการกีฬาภาคฤดูร้อน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมอื่นๆ ที่ดำเนินการเป็นประจำ ได้แก่ ทำบุญตักบาตรร่วมกันเดือนละ 1 ครั้ง ฟังการบรรยายธรรมทุกวันเสาร์แรกของเดือน เป็นต้น

การสื่อสารภายในชุมชนใช้สื่อต่างๆ ที่นอกเหนือจากสื่อบุคคลซึ่งเป็นคณะกรรมการชุมชน ได้แก่ สื่อเสียงตามสาย เคเบิลทีวี กระจายเสียง และป้ายประกาศ เป็นต้น

ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ

จากการสัมภาษณ์คุณธีระยุทธ เอิมอุทัย ผู้นำชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ เขตบางเขน สามารถสรุปได้ว่า โดยส่วนใหญ่แล้ว สมาชิกในชุมชนนี้เป็นครอบครัวของชนชั้นระดับกลาง ประกอบอาชีพรับราชการ รัฐวิสาหกิจ ที่อยู่อาศัยมีลักษณะเป็นหมู่บ้านจัดสรรซึ่งแบ่งเป็น 10 โซน

การปกครองสมาชิกในชุมชน แบ่งเป็นประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน 6 คน ที่ปรึกษาชุมชน และหัวหน้าโซน 10 โซน โดยจะมีการประชุมร่วมกันทุกเดือนๆ ละ 1 ครั้ง

หลักการในการปกครองใช้หลักการปกครองแบบตัวอย่าง กล่าวคือ ประธานชุมชนเป็นผู้ลงมือทำเองเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับสมาชิกในชุมชน นอกจากนี้ ยังใช้หลัก 5 ย. ในการปกครอง ได้แก่ ยิ้ม เยี่ยม เยือกเย็น ยึดหยุ่น ยกย่อง ยินยอม ซึ่งเป็นผลให้ประสบความสำเร็จในการปกครองชุมชนแห่งนี้มาโดยตลอด

กิจกรรมของชุมชนส่วนใหญ่ที่ดำเนินการเป็นประจำ ได้แก่ ทำบุญขึ้นปีใหม่ เทศกาลสงกรานต์ เป็นต้น

การสื่อสารภายในชุมชนใช้สื่อต่างๆ ที่นอกเหนือจากสื่อบุคคลซึ่งเป็นคณะกรรมการชุมชน ได้แก่ สื่อเสียงตามสาย และป้ายประกาศ เป็นต้น

ชุมชนคลองบางนา

จากการสัมภาษณ์คุณสมคิด มงคลพันธ์ ผู้นำชุมชนคลองบางนา เขตบางนา สามารถสรุปได้ว่า โดยส่วนใหญ่แล้ว สมาชิกในชุมชนนี้เป็นครอบครัวของชาวนาในสมัยก่อน แต่ปัจจุบันเปลี่ยนอาชีพมาทำงานบริษัท โรงงาน และค้าขายเป็นหลัก

การปกครองสมาชิกในชุมชน แบ่งเป็นประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน 7 คน อสม. 5 คน และแบ่งการดูแลเป็น 5 กลุ่ม จะมีการประชุมร่วมกันทุกเดือนๆ ละ 1-2 ครั้ง

หลักการในการปกครองใช้หลักการปกครองแบบร่วมแรงร่วมใจ ถ้าทุกคนไม่ร่วมมือกัน ชุมชนก็จะไม่พัฒนา

กิจกรรมของชุมชนส่วนใหญ่ที่ดำเนินการเป็นประจำ ได้แก่ ทำบุญเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา โครงการกำจัดลูกน้ำยุงลายโดยความร่วมมือจากกระทรวงสาธารณสุข และ อสม.สาธารณสุข เป็นต้น

การสื่อสารภายในชุมชนใช้สื่อต่างๆ ที่นอกเหนือจากสื่อบุคคลซึ่งเป็นคณะกรรมการชุมชน ได้แก่ สื่อเสียงตามสาย และป้ายประกาศ เป็นต้น

นอกจากนี้ ได้ทำการเก็บข้อมูลการสำรวจความคิดเห็นของผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนในเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร รวม 3 เขต ได้แก่ ชุมชนสนามเป้า เขตพญาไท ชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ เขตบางเขน และชุมชนคลองบางนา เขตบางนา ซึ่งแต่ละชุมชนมีจำนวนสมาชิกในชุมชนมากน้อยต่างกัน ทั้งนี้ ในแต่ละชุมชนนั้น ได้ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งที่เป็นผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนรวมทั้งสิ้น 372 คน โดยแบ่งเป็นชุมชนสนามเป้า เขตพญาไท จำนวน 142 คน ชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ เขตบางเขน จำนวน 79 คน และชุมชนคลองบางนา เขตบางนา จำนวน 151 คน

การเก็บข้อมูลการสำรวจความคิดเห็นของผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนนี้ ทำการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชน โดยแยกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา รายได้ต่อเดือน เป็นต้น

ข้อมูลพื้นฐาน

จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการศึกษารั้งนี้มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 372 ตัวอย่าง โดยรวมทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนจำนวน 372 คน แบ่งออกเป็นผู้นำชุมชน 3 คน และสมาชิกชุมชน 369 คน ข้อมูลพื้นฐานสามารถจำแนกตามประเภทของข้อมูลโดยแยกเป็นผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนในแต่ละเขตดังตาราง

ตารางที่ 4-1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามเพศ

กลุ่มตัวอย่าง	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
ผู้นำชุมชนสนามเป้า	1	0	1
ผู้นำชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ	1	0	1
ผู้นำชุมชนคลองบางนา	1	0	1
สมาชิกชุมชนสนามเป้า	121	20	141
สมาชิกชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ	35	43	78
สมาชิกชุมชนคลองบางนา	58	92	150
รวม	217	155	372

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชนในแต่ละเขตนั้นเป็นเพศชาย ส่วนสมาชิกชุมชนในแต่ละเขตนั้น มีทั้งเพศชายและเพศหญิงโดยมีสัดส่วนที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ สมาชิกชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญนั้นมีเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยมีเพศหญิงร้อยละ 55.1 เพศชายร้อยละ 44.9 เช่นเดียวกับสมาชิกชุมชนคลองบางนา มีเพศหญิงร้อยละ 61.3 เพศชายร้อยละ 38.7 ส่วนชุมชนสนามเป้านั้นมีเพศชายมากกว่าเพศหญิง

ตารางที่ 4-2 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามช่วงอายุ

กลุ่มตัวอย่าง	อายุ						
	ต่ำกว่า15 ปี	15-25 ปี	26-35 ปี	36-45 ปี	46-55 ปี	55 ปีขึ้นไป	รวม
ผู้นำชุมชนสนามเป้า	0	0	0	1	0	0	1
ผู้นำชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ	0	0	0	0	0	1	1
ผู้นำชุมชนคลองบางนา	0	0	0	0	0	1	1
ชุมชนสนามเป้า	0	19	38	47	33	4	141
ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ	0	11	14	15	9	29	78
ชุมชนคลองบางนา	2	22	24	40	24	38	150
รวม	2	52	76	103	66	73	372

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชนนั้นมีช่วงอายุใกล้เคียงกันทั้ง 3 คน โดยผู้นำชุมชนของเขตชุมชนบ้านคงหิรัญและผู้นำชุมชนของเขตชุมชนคลองบางนานั้นมีช่วงอายุที่เท่ากัน คือ ช่วงอายุ 55 ปีขึ้นไป ส่วนเขตชุมชนสนามเป้านั้นมีช่วงอายุของผู้นำชุมชนอยู่ที่ช่วงอายุ 36-45 ปี ส่วนสมาชิกชุมชนในแต่ละเขตนั้นมีช่วงอายุที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยชุมชนสนามเป้านั้นมีช่วงอายุ 36-45 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.3 และชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญนั้นมีช่วงอายุ 55 ปีขึ้นไป มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37 ส่วนชุมชนคลองบางนานั้นมีช่วงอายุ 36-45 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27

ตารางที่ 4-3 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามวุฒิการศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง	วุฒิการศึกษา					
	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	สูงกว่าปริญญาตรี	อื่นๆ	รวม
ผู้นำชุมชนสนามเป้า	0	0	1	0	0	1
ผู้นำชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ	0	0	1	0	0	1
ผู้นำชุมชนคลองบางนา	1	0	0	0	0	1
ชุมชนสนามเป้า	4	88	42	4	3	141
ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ	5	20	41	6	6	78
ชุมชนคลองบางนา	25	49	46	4	26	150
รวม	35	157	131	14	35	372

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า โดยส่วนใหญ่ผู้นำชุมชนในแต่ละเขตนั้นมีวุฒิการศึกษากว่า ใกล้เคียงกัน คือ ชุมชนสนามเป้าและชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ โดยมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ส่วนผู้นำชุมชนคลองบางนามีวุฒิการศึกษาเพียงประถมศึกษาเท่านั้น

ในส่วนของสมาชิกชุมชนในแต่ละเขตนั้นมีวุฒิการศึกษาที่แตกต่างกัน โดยชุมชนสนามเป้านั้น มีวุฒิการศึกษามัธยมศึกษาหรือเทียบเท่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 62 รองลงมาเป็นวุฒิมัธยมศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 30 ส่วนชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญนั้นมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53 รองลงมาเป็นวุฒิมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 26 และชุมชนคลองบางนามีวุฒิการศึกษาใกล้เคียงกัน โดยมีวุฒิมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33 รองลงมาเป็นวุฒิมัธยมศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 31

ตารางที่ 4-4 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามรายได้ต่อเดือน

กลุ่มตัวอย่าง	รายได้ต่อเดือน							
	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท	5,001-10,000 บาท	10,001-15,000 บาท	15,001-20,000 บาท	20,001-25,000 บาท	25,000 บาทขึ้นไป	ไม่มีรายได้	รวม
ผู้นำชุมชนสนามเป้า	0	0	0	0	0	1	0	1
ผู้นำชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ	0	0	0	0	1	0	0	1
ผู้นำชุมชนคลองบางนา	0	0	0	0	0	1	0	1
ชุมชนสนามเป้า	4	30	32	49	19	7	0	141
ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ	12	9	14	5	13	16	9	78
ชุมชนคลองบางนา	17	39	21	13	15	11	34	150
รวม	33	78	67	67	48	36	43	372

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า โดยส่วนใหญ่ผู้นำชุมชนในแต่ละเขตนั้นมีรายได้ต่อเดือน ใกล้เคียงกัน คือ ชุมชนสนามเป้าและชุมชนคลองบางนา โดยมีรายได้ต่อเดือนอยู่ที่ 25,000 บาท ขึ้นไป ส่วนชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญมีรายได้ต่อเดือนอยู่ 20,001-25,000 บาท

สำหรับสมาชิกชุมชนในแต่ละเขตนั้นมีรายได้ต่อเดือนที่ใกล้เคียงกัน โดยชุมชนสนามเป้านั้นมีรายได้ต่อเดือน 15,001-20,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35 รองลงมามีรายได้ต่อเดือน 10,001-15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23 ส่วนชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญนั้นมีรายได้ต่อเดือน 25,000 บาท ขึ้นไปมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 21 รองลงมามีรายได้ต่อเดือน 10,001-15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 18 และชุมชนคลองบางนานั้น มีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26 รองลงมา เป็นไม่มีรายได้ต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 23

คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชนเมือง

ในส่วนของการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชนเมือง ซึ่งได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะดังกล่าวจากผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนในเขตพื้นที่ตัวอย่าง เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ศักยภาพของผู้นำชุมชนเมือง

ผลการศึกษสามารถแยกวิเคราะห์ตามคุณลักษณะต่างๆ ทั้งหมด 9 ลักษณะ ได้แก่

- เป็นผู้มีความรอบรู้
- เป็นผู้ริเริ่มที่จะปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใดในขอบเขตอำนาจหน้าที่ได้ด้วยตนเอง
- เป็นผู้มีความกล้าหาญและความเด็ดขาด
- เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต
- เป็นผู้มีความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต
- เป็นผู้มีความอดทนที่จะผลักดันงานให้ไปสู่จุดหมายปลายทาง
- เป็นผู้มีความตื่นตัวต่อการปฏิบัติงานให้ทันต่อเหตุการณ์
- เป็นผู้มีความจงรักภักดีต่อหมู่คณะและต่อส่วนรวม
- เป็นผู้มีความสงบเสงี่ยมไม่ถือตัว

ทั้งนี้ ได้ทำการวิเคราะห์คำตอบในระดับความคิดเห็นตั้งแต่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ต่อคุณลักษณะต่างๆ โดยมีผลการวิเคราะห์ดังนี้

คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน: เป็นผู้มีความรอบรู้

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนนั้น มีความตระหนักต่อคุณลักษณะนี้เป็นอย่างดี ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับบทบาทของผู้นำที่ต้องเป็นผู้มีความรอบรู้ เช่น ด้านการสื่อสาร โดยสามารถรวมระดับความคิดเห็นทั้งเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งได้เป็นร้อยละ 90.1

ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนนั้นจะอยู่ในระดับเห็นด้วย ทั้งชุมชนสนามเป้าและชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ ส่วนผู้นำชุมชนคลองบางนา มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

ส่วนความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนนั้นมีความคิดเห็นที่ใกล้เคียงกัน โดยชุมชนสนามเป้า เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 62.4 รองลงมา คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 18.4 ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งและไม่เห็นด้วยมีสัดส่วนที่น้อยกว่ามาก และชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.4 รองลงมา คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 44.9 ส่วนชุมชนคลองบางนา เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 72 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 25.3

ตารางที่ 4-5 แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน: เป็นผู้มีความรอบรู้

เป็นผู้มีความรอบรู้	ผู้นำ					
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	0	0
ไม่เห็นด้วย	0	0	0	0	0	0
เฉยๆ	0	0	0	0	0	0
เห็นด้วย	1	100	1	100	0	0
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	1	100
รวม	1	100	1	100	1	100

เป็นผู้มีความรอบรู้	สมาชิกชุมชน						รวม	
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	0.7	0	0.0	0	0.0	1	0.3
ไม่เห็นด้วย	4	2.8	0	0.0	0	0.0	4	1.1
เฉยๆ	22	15.6	6	7.7	4	2.7	32	8.6
เห็นด้วย	88	62.4	37	47.4	38	25.3	165	44.4
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	26	18.4	35	44.9	108	72.0	170	45.7
รวม	141	100.0	78	100.0	150	100.0	372	100.0

คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน: เป็นผู้ริเริ่มที่จะปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใดในขอบเขตอำนาจหน้าที่ได้ด้วยตนเอง

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนเห็นด้วยต่อคุณลักษณะนี้เป็นอย่างดี โดยสามารถรวมระดับความคิดเห็นทั้งเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งได้เป็นร้อยละ 87

ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนนั้นจะเห็นด้วยอย่างยิ่ง ทั้งชุมชนสนามเป้าและชุมชนคลองบางนา ส่วนชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ มีความคิดเห็นเพียงเห็นด้วย

ส่วนความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนนั้นมีความคิดเห็นที่ใกล้เคียงกัน โดยชุมชนสนามเป้า เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.4 รองลงมา คือ เฉยๆ คิดเป็นร้อยละ 20.1 ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งและไม่เห็นด้วยมีส่วนที่น้อยกว่ามาก และชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.6 รองลงมา คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 38.5 และชุมชนหมู่คลองบางนา เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 28

ตารางที่ 4-6 แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน: เป็นผู้ริเริ่มที่จะปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใดในขอบเขตอำนาจหน้าที่ได้ด้วยตนเอง

เป็นผู้ริเริ่มที่จะปฏิบัติ สิ่งหนึ่งสิ่งใด	ผู้นำ					
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	0	0
ไม่เห็นด้วย	0	0	0	0	0	0
เฉยๆ	0	0	0	0	0	0
เห็นด้วย	0	0	1	100	0	0
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	100	0	0	1	100
รวม	1	100	1	100	1	100

เป็นผู้ริเริ่มที่จะปฏิบัติ สิ่งหนึ่งสิ่งใด	สมาชิกชุมชน						รวม	
	ชุมชน สนามเป้า		ชุมชน บ้านคหิรัญ		ชุมชน คลองบางนา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0.0	4	5.1	0	0.0	4	1.1
ไม่เห็นด้วย	6	4.3	0	0.0	0	0.0	6	1.6
เฉยๆ	29	20.6	3	3.8	6	4.0	38	10.2
เห็นด้วย	81	57.4	41	52.6	42	28.0	165	44.4
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	25	17.7	30	38.5	102	68.0	159	42.7
รวม	141	100.0	78	100.0	150	100.0	372	100.0

**คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน: เป็นผู้มีความกล้าหาญและความ
เด็ดขาด**

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนเห็นด้วยต่อ
คุณลักษณะนี้เป็นอย่างดี โดยสามารถรวมระดับความคิดเห็นทั้งเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งได้เป็น
ร้อยละ 88.2

ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนสนามเป้านั้นจะเห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนชุมชนคลองบางนา และ
ชุมชนหมู่บ้านคหิรัญ มีความคิดเห็นเป็นเห็นด้วยทั้งหมด

ส่วนความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนนั้นมีความคิดเห็นที่ใกล้เคียงกัน โดยชุมชน
สนามเป้า เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.5 รองลงมา คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 32.6
ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งและไม่เห็นด้วยมีสัดส่วนที่น้อยกว่ามาก ชุมชนหมู่บ้านคหิรัญ
เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53.8 รองลงมา คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 32.1 และชุมชน
คลองบางนา เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 62 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 30

ตารางที่ 4-7 แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน: เป็นผู้มีความกล้าหาญและความเด็ดขาด

เป็นผู้มีความกล้าหาญ และความเด็ดขาด	ผู้นำ					
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	0	0
ไม่เห็นด้วย	0	0	0	0	0	0
เฉยๆ	0	0	0	0	0	0
เห็นด้วย	0	0	1	100	1	100
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	100	0	0	0	0
รวม	1	100	1	100	1	100

เป็นผู้มีความกล้าหาญ และความเด็ดขาด	สมาชิกชุมชน						รวม	
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนบ้านคงหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
ไม่เห็นด้วย	6	4.3	0	0.0	0	0.0	6	1.6
เฉยๆ	15	10.6	11	14.1	12	8.0	38	10.2
เห็นด้วย	74	52.5	42	53.8	45	30.0	163	43.8
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	46	32.6	25	32.1	93	62.0	165	44.4
รวม	141	100.0	78	100.0	150	100.0	372	100.0

คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน: เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนทั้ง 3 ชุมชน โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยต่อคุณลักษณะนี้เป็นอย่างดี โดยรวมระดับความคิดเห็นทั้งเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งได้ถึงร้อยละ

94.4

ทั้งนี้ ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนส่วนใหญ่จะเห็นด้วยอย่างยิ่ง ทั้งในชุมชนสนามเป้าและชุมชนคลองบางนา

ส่วนความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนนั้นมีความเห็นที่ใกล้เคียงกัน โดยชุมชนสนามเป้า เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 49.6 รองลงมา คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 36.9

ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งและไม่เห็นด้วยมีสัดส่วนที่น้อยกว่ามาก สำหรับชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.7 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 32.1 และชุมชนคลองบางนา เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.3 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 16

ตารางที่ 4-8 แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน: เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี

เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี	ผู้นำ					
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	0	0
ไม่เห็นด้วย	0	0	0	0	0	0
เฉยๆ	0	0	0	0	0	0
เห็นด้วย	0	0	1	100	0	0
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	100	0	0	1	100
รวม	1	100	1	100	1	100

เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี	สมาชิกชุมชน						รวม	
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	0.7	0	0.0	0	0.0	0	0.0
ไม่เห็นด้วย	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
เฉยๆ	18	12.8	1	1.3	1	0.7	20	5.4
เห็นด้วย	70	49.6	25	32.1	24	16.0	120	32.3
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	52	36.9	52	66.7	125	83.3	231	62.1
รวม	141	100.0	78	100.0	150	100.0	372	100.0

คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน: เป็นผู้มี ความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนเห็นด้วยต่อคุณลักษณะนี้เป็นอย่างดี โดยสามารถรวมระดับความคิดเห็นทั้งเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งได้เป็นร้อยละ 93.8

ทั้งนี้ ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนสนามเป้าและชุมชนคลองบางนา นั้นจะเห็นด้วยอย่างยิ่ง และ ผู้นำชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ นั้นมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย

ส่วนความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนนั้นมีความคิดเห็นที่ใกล้เคียงกัน โดยชุมชนสนามเป้า เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.1 รองลงมา คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 41.8 ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยมีสัดส่วนที่น้อยกว่ามาก เพียงร้อยละ 2.1 เท่านั้น ส่วนชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ นั้น เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 69.2 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 29.5 และชุมชนหมู่คลองบางนาเห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 79.3 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 17.3

ตารางที่ 4-9 แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน: เป็นผู้มี ความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต

เป็นผู้มีความยุติธรรม และซื่อสัตย์สุจริต	ผู้นำ					
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	0	0
ไม่เห็นด้วย	0	0	0	0	0	0
เฉยๆ	0	0	0	0	0	0
เห็นด้วย	0	0	1	100	1	100
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	100	0	0	0	0
รวม	1	100	1	100	1	100

เป็นผู้มีความยุติธรรม และซื่อสัตย์สุจริต	สมาชิกชุมชน						รวม	
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
ไม่เห็นด้วย	3	2.1	0	0.0	0	0.0	3	0.8
เฉยๆ	14	9.9	1	1.3	5	3.3	20	5.4
เห็นด้วย	65	46.1	23	29.5	26	17.3	116	31.2
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	59	41.8	54	69.2	119	79.3	233	62.6
รวม	141	100.0	78	100.0	150	100.0	372	100.0

คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน: เป็นผู้มีความอดทนที่จะผลักดันงานให้ไปสู่จุดหมายปลายทาง

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนเห็นด้วยต่อคุณลักษณะนี้เป็นอย่างดี โดยสามารถรวมระดับความคิดเห็นทั้งเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งได้เป็นร้อยละ 95.4

ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนในแต่ละชุมชนนั้นจะเห็นด้วยอย่างยิ่ง ทั้งในชุมชนสนามเป้าและชุมชนคลองบางนา ส่วนชุมชนหมู่บ้านคหิรัญนั้นมีความเห็นด้วย

ส่วนความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนนั้นมีความเห็นที่ใกล้เคียงกัน โดยชุมชนสนามเป้า เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.2 รองลงมา คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 31.2 ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยมีสัดส่วนที่น้อยกว่ามาก เพียงร้อยละ 3.5 เท่านั้น ส่วนชุมชนหมู่บ้านคหิรัญนั้น เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.7 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 41 และชุมชนหมู่คลองบางนา เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 73.3 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 26

ตารางที่ 4-10 แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน: เป็นผู้มีความอดทนที่จะผลักดันงานให้ไปสู่จุดหมายปลายทาง

เป็นผู้มีความอดทนที่จะผลักดันงาน	ผู้นำ					
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	0	0
ไม่เห็นด้วย	0	0	0	0	0	0
เฉยๆ	0	0	0	0	0	0
เห็นด้วย	0	0	1	100	0	0
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	100	0	0	1	100
รวม	1	100	1	100	1	100

เป็นผู้มีความอดทน ที่จะผลักดันงาน	สมาชิกชุมชน						รวม	
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
ไม่เห็นด้วย	5	3.5	0	0.0	0	0.0	5	1.3
เฉยๆ	10	7.1	1	1.3	1	0.7	12	3.2
เห็นด้วย	82	58.2	32	41.0	39	26.0	154	41.4
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	44	31.2	45	57.7	110	73.3	201	54.0
รวม	141	100.0	78	100.0	150	100.0	372	100.0

คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน: เป็นผู้มีความตื่นตัวในการปฏิบัติงาน

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนเห็นด้วยต่อคุณลักษณะนี้เป็นอย่างดี โดยสามารถรวมระดับความคิดเห็นทั้งเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งได้เป็นร้อยละ 90.3

ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนนั้นเห็นด้วยทั้งหมด ทั้งในชุมชนสนามเป้า ชุมชนคลองบางนา และชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ

ส่วนความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนนั้นมีความคิดเห็นที่ใกล้เคียงกัน โดยชุมชนสนามเป้า เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.1 รองลงมา คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 31.2 ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยมีสัดส่วนที่น้อยกว่ามาก เพียงร้อยละ 0.7 เท่านั้น ส่วนชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญนั้น เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.7 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 41 และชุมชนคลองบางนา เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 64 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ

29.3

ตารางที่ 4-11 แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน: เป็นผู้มี
มีความตื่นตัวในการปฏิบัติงาน

เป็นผู้มีความตื่นตัว ในการปฏิบัติงาน	ผู้นำ					
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	0	0
ไม่เห็นด้วย	0	0	0	0	0	0
เฉยๆ	0	0	0	0	0	0
เห็นด้วย	1	100	1	100	1	100
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	0	0
รวม	1	100	1	100	1	100

เป็นผู้มีความตื่นตัวต่อ ในการปฏิบัติงาน	สมาชิกชุมชน						รวม	
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้าน คงหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
ไม่เห็นด้วย	1	0.7	0	0.0	0	0.0	1	0.3
เฉยๆ	24	17.0	1	1.3	10	6.7	35	9.4
เห็นด้วย	72	51.1	32	41.0	44	29.3	151	40.6
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	44	31.2	45	57.7	96	64.0	185	49.7
รวม	141	100.0	78	100.0	150	100.0	372	100.0

คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน: เป็นผู้มี ความจงรักภักดีต่อหมู่คณะ
และต่อส่วนรวม

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนเห็นด้วยต่อ
คุณลักษณะนี้เป็นอย่างดี โดยสามารถรวมระดับความคิดเห็นทั้งเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งได้เป็น
ร้อยละ 93.6

ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนในแต่ละชุมชนนั้นเห็นด้วยอย่างยิ่ง ทั้งในชุมชนสนามเป้าและ
ชุมชนคลองบางนา ส่วนชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญนั้นเห็นด้วย

ส่วนความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนนั้นมีความเห็นที่ใกล้เคียงกัน โดยชุมชนสนามเป้า เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.5 รองลงมา คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 39.7 ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยมีสัดส่วนที่น้อยกว่ามาก เพียงร้อยละ 0.7 เท่านั้น ส่วนชุมชนหมู่บ้านคงศิรัญนั้น เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.3 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 47.4 และชุมชนคลองบางนา เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 72 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 24.7

ตารางที่ 4-12 แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชนเป็นผู้มีความจงรักภักดีต่อหมู่คณะและต่อส่วนรวม

เป็นผู้มีความจงรักภักดีต่อหมู่คณะ	ผู้นำ					
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคงศิรัญ		ชุมชนคลองบางนา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	0	0
ไม่เห็นด้วย	0	0	0	0	0	0
เฉยๆ	0	0	0	0	0	0
เห็นด้วย	0	0	1	100	0	0
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	100	0	0	1	100
รวม	1	100	1	100	1	100

เป็นผู้มีความจงรักภักดีต่อหมู่คณะ	สมาชิกชุมชน						รวม	
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคงศิรัญ		ชุมชนคลองบางนา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
ไม่เห็นด้วย	1	0.7	0	0.0	0	0.0	1	0.3
เฉยๆ	17	12.1	1	1.3	5	3.3	23	6.2
เห็นด้วย	67	47.5	37	47.4	37	24.7	142	38.2
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	56	39.7	40	51.3	108	72.0	206	55.4
รวม	141	100.0	78	100.0	150	100.0	372	100.0

คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน: เป็นผู้มีความสงบเสงี่ยมไม่ถือตัว

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนเห็นด้วยต่อคุณลักษณะนี้เป็นอย่างดี โดยสามารถรวมระดับความคิดเห็นทั้งเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งได้เป็นร้อยละ 89.8

ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนนั้นเห็นด้วยทั้งหมด ทั้งในชุมชนสนามเป้า ชุมชนคลองบางนา และชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ

ส่วนความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนนั้นมีความคิดเห็นที่ใกล้เคียงกัน โดยชุมชนสนามเป้า เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.4 รองลงมา คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 37.6 ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยมีสัดส่วนที่น้อยกว่ามาก เพียงร้อยละ 2.1 เท่านั้น ส่วนชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญนั้นเห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.6 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 39.7 และชุมชนคลองบางนาเห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.7 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 24

ตารางที่ 4-13 แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน: เป็นผู้มีความสงบเสงี่ยมไม่ถือตัว

เป็นผู้มีความสงบเสงี่ยม ไม่ถือตัว	ผู้นำ					
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	0	0
ไม่เห็นด้วย	0	0	0	0	0	0
เฉยๆ	0	0	0	0	0	0
เห็นด้วย	1	100	1	100	1	100
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	0	0
รวม	1	100	1	100	1	100

เป็นผู้มีความ สงบเสงี่ยม ไม่ถือตัว	สมาชิกชุมชน						รวม	
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชน หมู่บ้านคงหิรัญ		ชุมชน คลองบางนา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
ไม่เห็นด้วย	3	2.1	0	0.0	0	0.0	3	0.8
เฉยๆ	21	14.9	6	7.7	8	5.3	35	9.4
เห็นด้วย	64	45.4	31	39.7	36	24.0	134	36.0
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	53	37.6	41	52.6	106	70.7	200	53.8
รวม	141	100.0	78	100.0	150	100.0	372	100.0

คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชนเมือง

ในการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะที่สร้างเสริมบทบาทในการสื่อสารของผู้นำชุมชนเมือง ซึ่งจะนำไปสู่การพบปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรคต่อการใช้สื่อบุคคลในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชนนั้น ผลการศึกษาสามารถแยกวิเคราะห์ตามคุณลักษณะต่างๆ ทั้งหมด 11 ลักษณะ ได้แก่

- เป็นผู้เปิดรับการสื่อสารจากภายนอกเข้าสู่ชุมชน และถ่ายทอดข่าวสารในชุมชน
- เป็นผู้กลั่นกรองข่าวสารให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของคนในชุมชน
- เป็นผู้เชื่อมต่อการสื่อสารระหว่างคนในชุมชนเข้าด้วยกัน
- เป็นผู้ช่วยในกระบวนการตัดสินใจของคนในชุมชน
- เป็นกลไกเร่งกระบวนการแสดงความคิดเห็น
- เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้นในชุมชน
- เป็นผู้จัดเวทีเพื่อสื่อสารทางความคิด
- เป็นผู้สร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน
- เป็นผู้บริหารความขัดแย้งในชุมชน
- เป็นผู้รับฟังความคิดเห็นและความต้องการของชุมชน
- เป็นปากเสียงให้แก่ชุมชน

ทั้งนี้ มีผลการวิเคราะห์ดังนี้

คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นผู้เปิดรับการสื่อสารจากภายนอกเข้าสู่ชุมชน และถ่ายทอดข่าวสารในชุมชน

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนเห็นด้วยต่อคุณลักษณะนี้เป็นอย่างดี โดยสามารถรวมระดับความคิดเห็นทั้งเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งได้เป็นร้อยละ 91.1

ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนในชุมชนสนามเป้าและชุมชนคลองบางนาจะเห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญนั้นมีความคิดเห็นเพียงเห็นด้วย

ส่วนความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนนั้น ชุมชนสนามเป้า เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.1 รองลงมา คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 29.8 ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งและไม่เห็นด้วยมีสัดส่วนที่น้อยกว่ามาก เพียงร้อยละ 0.7 ส่วนชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53.8 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 43.6 และชุมชนคลองบางนานั้น เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุดเช่นกัน คิดเป็นร้อยละ 73.3 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 24 ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งไม่มีและไม่เห็นด้วยมีเพียงร้อยละ 0.7 เท่านั้น

ตารางที่ 4-14 แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นผู้เปิดรับการสื่อสารจากภายนอกเข้าสู่ชุมชน และถ่ายทอดข่าวสารในชุมชน

เป็นผู้เปิดรับการสื่อสารจากภายนอกเข้าสู่ชุมชน	ผู้นำ					
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	0	0
ไม่เห็นด้วย	0	0	0	0	0	0
เฉยๆ	0	0	0	0	0	0
เห็นด้วย	0	0	1	100	0	0
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	100	0	0	1	100
รวม	1	100	1	100	1	100

เป็นผู้เปิดรับการสื่อสาร จากภายนอกเข้าสู่ชุมชน	สมาชิกชุมชน						รวม	
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	0.7	0	0.0	0	0.0	1	0.3
ไม่เห็นด้วย	1	0.7	0	0.0	1	0.7	2	0.5
เฉยๆ	25	17.7	2	2.6	3	2.0	30	8.1
เห็นด้วย	72	51.1	34	43.6	36	24.0	143	38.4
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	42	29.8	42	53.8	110	73.3	196	52.7
รวม	141	100.0	78	100.0	150	100.0	372	100.0

คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นผู้กลั่นกรองข่าวสาร

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนเห็นด้วยต่อคุณลักษณะในการเป็นผู้กลั่นกรองข่าวสารให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของคนในชุมชนนี้เป็นอย่างดี โดยสามารถรวมระดับความคิดเห็นทั้งเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งได้เป็นร้อยละ 91.1

ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนนั้นเห็นด้วยทั้งหมด ทั้งในชุมชนสนามเป้า ชุมชนคลองบางนา และชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ

ส่วนความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนนั้น ชุมชนสนามเป้า เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 59.6 รองลงมา คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 26.2 ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยมีสัดส่วนที่น้อยกว่ามาก เพียงร้อยละ 2.8 เท่านั้น ส่วนชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.3 รองลงมา คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 35.9 และชุมชนคลองบางนา เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 26

ตารางที่ 4-15 แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นผู้กลั่นกรองข่าวสาร

เป็นผู้กลั่นกรอง ข่าวสาร	ผู้นำ					
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	0	0
ไม่เห็นด้วย	0	0	0	0	0	0
เฉยๆ	0	0	0	0	0	0
เห็นด้วย	1	100	1	100	1	100
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	0	0
รวม	1	100	1	100	1	100

เป็นผู้กลั่นกรอง ข่าวสาร	สมาชิกชุมชน						รวม	
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
ไม่เห็นด้วย	4	2.8	0	0.0	0	0.0	4	1.1
เฉยๆ	16	11.3	10	12.8	12	8.0	38	10.2
เห็นด้วย	84	59.6	40	51.3	39	26.0	166	44.6
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	37	26.2	28	35.9	99	66.0	164	44.1
รวม	141	100.0	78	100.0	150	100.0	372	100.0

คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นผู้เชื่อมต่อการสื่อสารระหว่างคนในชุมชนเข้าด้วยกัน

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนเห็นด้วยต่อคุณลักษณะนี้เป็นอย่างดี โดยสามารถรวมระดับความคิดเห็นทั้งเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งได้เป็นร้อยละ 90.8

ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนนั้นเห็นด้วยทั้งหมด ทั้งในชุมชนสนามเป้า ชุมชนคลองบางนา และชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ

ส่วนความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนในชุมชนสนามเป้า เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.5 รองลงมา คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 30.5 ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยมีสัดส่วนที่น้อยกว่ามาก เพียงร้อยละ 2.8 เท่านั้น ส่วนชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.7 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 42.3 และชุมชนคลองบางนา เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 62.7 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 35.3

ตารางที่ 4-16 แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นผู้เชื่อมต่อการสื่อสารระหว่างคนในชุมชนเข้าด้วยกัน

เป็นผู้เชื่อมต่อการสื่อสาร ระหว่างคนในชุมชน เข้าด้วยกัน	ผู้นำ					
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	0	0
ไม่เห็นด้วย	0	0	0	0	0	0
เฉยๆ	0	0	0	0	0	0
เห็นด้วย	1	100	1	100	1	100
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	0	0
รวม	1	100	1	100	1	100

เป็นผู้เชื่อมต่อการสื่อสาร ระหว่างคนในชุมชน เข้าด้วยกัน	สมาชิกชุมชน						รวม	
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
ไม่เห็นด้วย	4	2.8	0	0.0	0	0.0	4	1.1
เฉยๆ	20	14.2	7	9.0	3	2.0	30	8.1
เห็นด้วย	74	52.5	33	42.3	53	35.3	163	43.8
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	43	30.5	38	48.7	94	62.7	175	47.0
รวม	141	100.0	78	100.0	150	100.0	372	100.0

คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นผู้ช่วยในกระบวนการตัดสินใจของคนในชุมชน

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนเห็นด้วยต่อคุณลักษณะนี้เป็นอย่างดี โดยสามารถรวมระดับความคิดเห็นทั้งเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งได้เป็นร้อยละ 87.6

ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนในชุมชนสนามเป้าและชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญนั้นเห็นด้วย ส่วนชุมชนคลองบางนาเห็นด้วยอย่างยิ่งกับคุณลักษณะดังกล่าว

ส่วนความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนในชุมชนสนามเป้านั้นเห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.4 รองลงมา คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 27.7 ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งมีเพียงร้อยละ 1.4 และไม่เห็นด้วยมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 2.1 เท่านั้น ส่วนชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญนั้น เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 59 รองลงมา คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 33.3 และชุมชนคลองบางนาเห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 44

ตารางที่ 4-17 แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นผู้ช่วยในกระบวนการตัดสินใจของคนในชุมชน

เป็นผู้ช่วยในกระบวนการตัดสินใจ ของคนในชุมชน	ผู้นำ					
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	0	0
ไม่เห็นด้วย	0	0	0	0	0	0
เฉยๆ	0	0	0	0	0	0
เห็นด้วย	1	100	1	100	0	0
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	1	100
รวม	1	100	1	100	1	100

เป็นผู้ช่วยในกระบวนการ ตัดสินใจ ของคนในชุมชน	สมาชิกชุมชน						รวม	
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	2	1.4	0	0.0	0	0.0	2	0.5
ไม่เห็นด้วย	3	2.1	0	0.0	0	0.0	3	0.8
เฉยๆ	26	18.4	6	7.7	9	6.0	41	11.0
เห็นด้วย	71	50.4	46	59.0	66	44.0	185	49.7
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	39	27.7	26	33.3	75	50.0	141	37.9
รวม	141	100.0	78	100.0	150	100.0	372	100.0

คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นกลไกเร่งกระบวนการแสดงความคิดเห็น

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนเห็นด้วยต่อคุณลักษณะนี้เป็นอย่างดี โดยสามารถรวมระดับความคิดเห็นทั้งเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งได้เป็นร้อยละ 86.6

ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนนั้นเห็นด้วยทั้งหมด ทั้งในชุมชนสนามเป้า ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ และชุมชนคลองบางนา

ส่วนความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนในชุมชนสนามเป้า เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 59.0 รองลงมา คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 27.7 ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งมีเพียงร้อยละ 0.7 และไม่เห็นด้วยมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 3.5 เท่านั้น ส่วนชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 59 รองลงมา คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 33.3 และชุมชนคลองบางนา เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.7 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 45.3

ตารางที่ 4-18 แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นกลไกเร่งกระบวนการแสดงความคิดเห็น

เป็นกลไกเร่งกระบวนการแสดงความคิดเห็น	ผู้นำ					
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	0	0
ไม่เห็นด้วย	0	0	0	0	0	0
เฉยๆ	0	0	0	0	0	0
เห็นด้วย	1	100	1	100	1	100
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	0	0
รวม	1	100	1	100	1	100

เป็นกลไกเร่งกระบวนการแสดงความคิดเห็น	สมาชิกชุมชน						รวม	
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	0.7	0	0.0	0	0.0	1	0.3
ไม่เห็นด้วย	5	3.5	0	0.0	0	0.0	5	1.3
เฉยๆ	32	22.7	6	7.7	6	4.0	44	11.8
เห็นด้วย	64	45.4	46	59.0	68	45.3	181	48.7
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	39	27.7	26	33.3	76	50.7	141	37.9
รวม	141	100.0	78	100.0	150	100.0	372	100.0

คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นผู้สร้างความโปร่งใสให้เกิดขึ้นในชุมชน

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนเห็นด้วยต่อคุณลักษณะนี้เป็นอย่างดี โดยสามารถรวมระดับความคิดเห็นทั้งเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งได้เป็นร้อยละ 89.6

ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนสนามเป้าเห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนชุมชนหมู่บ้านคหิรัญและชุมชนคลองบางนา มีความคิดเห็นเพียงเห็นด้วย

ส่วนความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนในชุมชนสนามเป้า เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.0 รองลงมา คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 35.5 ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งมีเพียงร้อยละ

ละ 0.7 และไม่เห็นด้วยมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 2.8 เท่านั้น ส่วนชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.4 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 35.9 และชุมชนคลองบางนา เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 29.3 ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งไม่มีและไม่เห็นด้วยมีเพียงร้อยละ 0.7 เท่านั้น

ตารางที่ 4-19 แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นผู้สร้างความโปร่งใสให้เกิดขึ้นในชุมชน

เป็นผู้สร้างความโปร่งใสให้เกิดขึ้นในชุมชน	ผู้นำ					
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	0	0
ไม่เห็นด้วย	0	0	0	0	0	0
เฉยๆ	0	0	0	0	0	0
เห็นด้วย	0	0	1	100	1	100
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	100	0	0	0	0
รวม	1	100	1	100	1	100

เป็นผู้สร้างความโปร่งใสให้เกิดขึ้นในชุมชน	สมาชิกชุมชน						รวม	
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	0.7	0	0.0	0	0.0	1	0.3
ไม่เห็นด้วย	4	2.8	0	0.0	1	0.7	5	1.3
เฉยๆ	24	17.0	6	7.7	3	2.0	33	8.9
เห็นด้วย	62	44.0	28	35.9	44	29.3	136	36.6
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	50	35.5	44	56.4	102	68.0	197	53.0
รวม	141	100.0	78	100.0	150	100.0	372	100.0

คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นผู้จัดเวทีเพื่อสื่อสารทางความคิด

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนเห็นด้วยต่อคุณลักษณะนี้เป็นอย่างดี โดยสามารถรวมระดับความคิดเห็นทั้งเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งได้เป็นร้อยละ 87.9

ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนสนามเป้าและชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญนั้นเห็นด้วย ส่วนชุมชนคลองบางนา นั้นเห็นด้วยอย่างยิ่ง

ส่วนความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนสนามเป้า เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53.2 รองลงมา คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 25.5 ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 4.3 เท่านั้น ส่วนชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญนั้น เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.4 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 34.6 และชุมชนคลองบางนา เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 72.7 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 22 ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยมีเพียงร้อยละ 0.7 เท่านั้น

ตารางที่ 4-20 แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นผู้จัดการเวทีเพื่อสื่อสารทางความคิด

เป็นผู้จัดการเวทีเพื่อสื่อสารทางความคิด	ผู้นำ					
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	0	0
ไม่เห็นด้วย	0	0	0	0	0	0
เฉยๆ	0	0	0	0	0	0
เห็นด้วย	1	100	1	100	0	0
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	1	100
รวม	1	100	1	100	1	100

เป็นผู้จัดการเวทีเพื่อสื่อสารทางความคิด	สมาชิกชุมชน						รวม	
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
ไม่เห็นด้วย	6	4.3	0	0.0	1	0.7	7	1.9
เฉยๆ	24	17.0	7	9.0	7	4.7	38	10.2
เห็นด้วย	75	53.2	44	56.4	33	22.0	154	41.4
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	36	25.5	27	34.6	109	72.7	173	46.5
รวม	141	100.0	78	100.0	150	100.0	372	100.0

คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นผู้สร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนเห็นด้วยต่อคุณลักษณะนี้เป็นอย่างดี โดยสามารถรวมระดับความคิดเห็นทั้งเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งได้เป็นร้อยละ 90.6

ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนสนามเป้าและชุมชนคลองบางนา นั้นเห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนชุมชนหมู่บ้านคหิรัญ มีความคิดเห็นเพียงเห็นด้วย

ส่วนความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนสนามเป้า เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.1 รองลงมา คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 33.3 ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 2.8 เท่านั้น ส่วนชุมชนหมู่บ้านคหิรัญ เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.4 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 39.7 และชุมชนคลองบางนา เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76.7 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 21.3

ตารางที่ 4-21 แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นผู้สร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

เป็นผู้สร้างการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่าง ๆ	ผู้นำ					
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	0	0
ไม่เห็นด้วย	0	0	0	0	0	0
เฉยๆ	0	0	0	0	0	0
เห็นด้วย	0	0	1	100	0	0
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	100	0	0	1	100
รวม	1	100	1	100	1	100

เป็นผู้สร้างการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่างๆ	สมาชิกชุมชน						รวม	
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา		จำนวน	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
ไม่เห็นด้วย	4	2.8	0	0.0	0	0.0	4	1.1
เฉยๆ	25	17.7	3	3.8	3	2.0	31	8.3
เห็นด้วย	65	46.1	31	39.7	32	21.3	129	34.7
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	47	33.3	44	56.4	115	76.7	208	55.9
รวม	141	100.0	78	100.0	150	100.0	372	100.0

**คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นผู้บริหารความ
ขัดแย้งในชุมชน**

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนเห็นด้วยต่อคุณลักษณะนี้เป็นอย่าง
ดี โดยสามารถรวมระดับความคิดเห็นทั้งเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งได้เป็นร้อยละ 82.5

ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนทั้งในชุมชนสนามเป้า ชุมชนคลองบางนา และชุมชนหมู่บ้านคง
หิรัญนั้นเห็นด้วยทั้งหมด

ส่วนความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนสนามเป้าเห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.4 รองลงมา
คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 25.5 ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งมีเพียงร้อยละ 1.4
และไม่เห็นด้วยมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 2.8 เท่านั้น ส่วนชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็น
ร้อยละ 44.9 รองลงมา คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 38.5 ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยอย่าง
ยิ่งมีเพียงร้อยละ 6.4 และชุมชนคลองบางนา เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.3 รองลงมา คือ เห็น
ด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 40.7 ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งมีเพียงร้อยละ 1.3

ตารางที่ 4-22 แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นผู้บริหารความขัดแย้งในชุมชน

เป็นผู้บริหาร ความขัดแย้งในชุมชน	ผู้นำ					
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	0	0
ไม่เห็นด้วย	0	0	0	0	0	0
เฉยๆ	0	0	0	0	0	0
เห็นด้วย	1	100	1	100	1	100
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	0	0
รวม	1	100	1	100	1	100

เป็นผู้บริหาร ความขัดแย้งในชุมชน	สมาชิกชุมชน						รวม	
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	2	1.4	5	6.4	2	1.3	9	2.4
ไม่เห็นด้วย	4	2.8	0	0.0	0	0.0	4	1.1
เฉยๆ	28	19.9	8	10.3	16	10.7	52	14.0
เห็นด้วย	71	50.4	35	44.9	71	47.3	180	48.4
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	36	25.5	30	38.5	61	40.7	127	34.1
รวม	141	100.0	78	100.0	150	100.0	372	100.0

คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นผู้รับฟังความคิดเห็นและความต้องการของชุมชน

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนเห็นด้วยต่อคุณลักษณะนี้เป็นอย่างดี โดยสามารถรวมระดับความคิดเห็นทั้งเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งได้เป็นร้อยละ 91.2

ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนสนามเป้านั้นเห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนชุมชนคลองบางนาและชุมชนหมู่บ้านคองหิรัญ มีความคิดเห็นเพียงเห็นด้วย

ส่วนความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนสนามเป้า เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.8 รองลงมา คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 31.9 ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยมีสัดส่วนเพียงร้อยละ

ละ 2.1 เท่านั้น ส่วนชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.3 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 46.2 และชุมชนคลองบางนา เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.3 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 31.3 ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยมีเพียงร้อยละ 0.7

ตารางที่ 4-23 แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นผู้รับฟังความคิดเห็นและความต้องการของชุมชน

เป็นผู้รับฟัง ความคิดเห็นและ ความต้องการของชุมชน	ผู้นำ					
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	0	0
ไม่เห็นด้วย	0	0	0	0	0	0
เฉยๆ	0	0	0	0	0	0
เห็นด้วย	0	0	1	100	1	100
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	100	0	0	0	0
รวม	1	100	1	100	1	100

เป็นผู้รับฟัง ความคิดเห็นและ ความต้องการของชุมชน	สมาชิกชุมชน						รวม	
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา		จำนวน	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
ไม่เห็นด้วย	3	2.1	0	0.0	1	0.7	4	1.1
เฉยๆ	20	14.2	2	2.6	7	4.7	29	7.8
เห็นด้วย	73	51.8	36	46.2	47	31.3	158	42.5
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	45	31.9	40	51.3	95	63.3	181	48.7
รวม	141	100.0	78	100.0	150	100.0	372	100.0

คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นปากเสียงให้แก่ชุมชน

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนเห็นด้วยต่อคุณลักษณะนี้เป็นอย่างดี โดยสามารถรวมระดับความคิดเห็นทั้งเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งได้เป็นร้อยละ 89.8

ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนสนามเป้านั้นจะเห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนชุมชนคลองบางนาและชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ มีความคิดเห็นเพียงเห็นด้วย

ส่วนความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนสนามเป้า เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.8 รองลงมา คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 33.3 ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 1.3 เท่านั้น ส่วนชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.6 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 42.3 ส่วนสมาชิกชุมชนที่ไม่เห็นด้วยมีเพียงร้อยละ 1.3 และชุมชนคลองบางนา เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 71.3 รองลงมา คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 24.7

ตารางที่ 4-24 แสดงความคิดเห็นของคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชน: เป็นปากเสียงให้แก่ชุมชน

เป็นปากเสียงให้แก่ชุมชน	ผู้นำ					
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	0	0
ไม่เห็นด้วย	0	0	0	0	0	0
เฉยๆ	0	0	0	0	0	0
เห็นด้วย	1	100	1	100	0	0
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	1	100
รวม	1	100	1	100	1	100

เป็นปากเสียงให้แก่ชุมชน	สมาชิกชุมชน						รวม	
	ชุมชนสนามเป้า		ชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ		ชุมชนคลองบางนา		จำนวน	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0.0	1	1.3	0	0.0	1	0.3
ไม่เห็นด้วย	4	2.8	0	0.0	0	0.0	4	1.1
เฉยๆ	24	17.0	3	3.8	6	4.0	33	8.9
เห็นด้วย	66	46.8	33	42.3	37	24.7	138	37.1
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	47	33.3	41	52.6	107	71.3	196	52.7
รวม	141	100.0	78	100.0	150	100.0	372	100.0

สรุปผลการศึกษาคูณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชนเมือง

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้นำชุมชนและกลุ่มสมาชิกชุมชนส่วนใหญ่มีความตระหนักและเห็นด้วยกับคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน อันจะมีส่วนช่วยในการระดมพลังพัฒนาชุมชนในทุกๆ ด้าน โดยคุณลักษณะที่สามารถสร้างเสริมศักยภาพของสื่อบุคคลในการระดมพลังชุมชนได้มากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การเป็นผู้มีความอดทนที่จะผลักดันงานให้ไปสู่จุดหมายปลายทาง รองลงมา คือ การเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เช่น รู้จักประสานความคิด ประสานประโยชน์ และอันดับที่ 3 ได้แก่ การเป็นผู้มีความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต ตามลำดับ ทั้งนี้ สามารถเรียงลำดับคุณลักษณะต่างๆ ในการสร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชนหรือสื่อบุคคล ดังตารางที่ 4-25

ตารางที่ 4-25 สรุปคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชนเมือง

อันดับ	คุณลักษณะ	ร้อยละ
1	เป็นผู้มีความอดทนที่จะผลักดันงานให้ไปสู่จุดหมายปลายทาง	95.4
2	เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี เช่น รู้จักประสานความคิด ประสานประโยชน์	94.4
3	เป็นผู้มีความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต	93.8
4	เป็นผู้มีความจงรักภักดีต่อหมู่คณะ ต่อส่วนรวม	93.6
5	เป็นผู้มีความตื่นตัวต่อการปฏิบัติงานทันต่อเหตุการณ์	90.3
6	เป็นผู้มีความรอบรู้ เช่น ด้านการสื่อสาร	90.1
7	เป็นผู้มีความสงบเสงี่ยมไม่ถือตัว	89.8
8	เป็นผู้ริเริ่มที่จะปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใดในขอบเขตอำนาจหน้าที่ได้ด้วยตนเอง	87.0
9	เป็นผู้มีความกล้าหาญและความเด็ดขาด	88.2

สรุปผลการศึกษาคูณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชนเมือง

ผลของการศึกษาคูณลักษณะที่สร้างเสริมบทบาทในการสื่อสารของผู้นำชุมชน พบว่า คุณลักษณะที่สร้างเสริมบทบาทดังกล่าว 3 อันดับแรก ได้แก่ การเป็นผู้รับฟังความคิดเห็นและความต้องการของชุมชน เป็นผู้เปิดรับการสื่อสารจากภายนอกเข้าสู่ชุมชนและถ่ายทอดข่าวสารให้ชุมชนได้รับรู้ และการเป็นผู้กล้ารับรองข่าวสารให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของคนในชุมชน ตามลำดับ โดยสามารถเรียงลำดับคุณลักษณะต่างๆ ดังตารางที่ 4-26

ตารางที่ 4-26 สรุปคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชนเมือง

อันดับ	คุณลักษณะ	ร้อยละ
1	เป็นผู้รับฟังความคิดเห็นและความต้องการของชุมชน	91.2
2	เป็นผู้เปิดรับการสื่อสารจากภายนอกเข้าสู่ชุมชน และถ่ายทอดข่าวสารให้ชุมชนได้รับรู้	91.1
3	เป็นผู้กลั่นกรองข่าวสารให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของคนในชุมชน	91.1
4	เป็นผู้เชื่อมต่อการสื่อสารระหว่างคนในชุมชนเข้าด้วยกัน	90.8
5	เป็นผู้สร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน	90.6
6	เป็นปากเสียงให้แก่ชุมชน	89.8
7	เป็นผู้สร้างความโปร่งใสให้เกิดขึ้นในชุมชน	89.6
8	เป็นผู้จัดเวทีเพื่อสื่อสารทางความคิด	87.9
9	เป็นผู้ช่วยในกระบวนการตัดสินใจของคนในชุมชน	87.6
10	เป็นกลไกเร่งกระบวนการแสดงความคิดเห็น	86.6
11	เป็นผู้บริหารความขัดแย้งในชุมชน	82.5

สรุปผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรคต่อการใช้สื่อบุคคลในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน

โดยสรุปแล้ว คุณลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการใช้สื่อบุคคลในการสื่อสารเพื่อระดมพลังในการพัฒนาชุมชน โดยพิจารณาจากคุณลักษณะที่สามารถสร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชนเมือง 3 ลำดับแรก ที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารเป็นส่วนใหญ่นั้น สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ผู้นำชุมชนเมืองจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจกับแหล่งการสื่อสารภายนอก เนื่องจากผู้นำชุมชนเป็นผู้สร้างกระบวนการสื่อสารเข้า โดยนำข่าวสารข้อมูลใหม่ๆ จากภายนอกชุมชนเข้าสู่ชุมชน นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนพบว่า ผู้นำชุมชนทั้ง 3 ท่าน เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดกระบวนการสื่อสารภายในชุมชนของตนโดยวิธีการต่างๆ เช่น การจัดประชุมคณะกรรมการชุมชนทุกเดือนๆ ละ 1-2 ครั้ง หรือเมื่อมีวาระเร่งด่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำชุมชนคลองบางนาฯ ใช้วิธีการจัดเวทีชาวบ้าน ซึ่งเปิดโอกาสให้แก่สมาชิกในชุมชนทุกคน มีได้จำกัดเพียงคณะกรรมการของชุมชนเท่านั้น เพื่อให้ทุกคนได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน เป็นต้น

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่สามารถสร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชน เนื่องจากข้อมูลข่าวสารต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ผู้นำชุมชนจึงต้องเรียนรู้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการรับข่าวสาร รวมทั้งมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีนั้นๆ ในการถ่ายทอดให้สมาชิกในชุมชนได้รับรู้และมีความเข้าใจเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ในส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสอบถามผู้นำชุมชนส่วนที่ 3 ซึ่งผู้นำชุมชนคลอบางนาได้ให้ทัศนะที่สอดคล้องกันว่า ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการเป็นผู้นำในชุมชนเมืองนั้น ได้แก่ ผู้นำต้องมีความตื่นตัวต่อเหตุการณ์รอบด้าน ดังนั้น ปัจจัยที่น่าจะเอื้ออำนวยให้เกิดคุณลักษณะของผู้นำชุมชนในข้อนี้ได้ คือ ความรู้และความเข้าใจในด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารแบบสมัยใหม่ เพื่อให้สามารถเชื่อมต่อกับแหล่งข้อมูลภายนอกได้โดยง่าย

สำหรับคุณลักษณะที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการใช้สื่อบุคคลในการสื่อสารเพื่อระดมพลังในการพัฒนาชุมชน โดยพิจารณาจากคุณลักษณะในการสื่อสารของผู้นำชุมชนเมือง 3 ลำดับหลัง ที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจของสมาชิกในชุมชนให้เป็นที่ไปในทิศทางเดียวกัน ปราศจากความขัดแย้ง จึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่า หากผู้นำชุมชนขาดทักษะในการบริหารความขัดแย้ง ก็อาจเป็นสาเหตุให้สมาชิกในชุมชนมีความคิดเห็นหรือการตัดสินใจคนละทิศละทาง ดังนั้น ปัจจัยที่น่าจะเอื้ออำนวยแก่คุณลักษณะของผู้นำชุมชนในข้อนี้ได้ คือ การมีทักษะในการบริหารความขัดแย้ง ซึ่งทักษะดังกล่าวอาจมีใช้ทักษะที่บังเกิดได้ในตัวบุคคลทุกคนไป หากแต่ต้องได้รับการฝึกฝนอบรมเพื่อให้มีความสามารถและแนวทางในการบริหารความขัดแย้งทั้งหลายอันเกิดจากสมาชิกในชุมชนได้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ศักยภาพของสื่อบุคคลกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน” นี้ เป็นการศึกษาถึงคุณลักษณะของสื่อบุคคลในด้านบทบาทที่สามารถสร้างเสริมศักยภาพของสื่อบุคคลในการระดมพลังการพัฒนาชุมชน และปัจจัยที่เลือกอำนาจหรือเป็นอุปสรรคต่อการใช้สื่อบุคคลในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน อันจะก่อให้เกิดการระดมพลังการพัฒนาชุมชนและเกิดกระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาที่มีความเหมาะสมกับสภาพของแต่ละชุมชน

ทั้งนี้ ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติเชิงบรรยายโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) ซึ่งเป็นวิธีที่สะดวกและนิยมใช้ ซึ่งในบทนี้จะได้กล่าวถึง 1) สรุปผลการดำเนินงานวิจัย 2) สรุปและอภิปรายผลการวิจัย และ 3) ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยต่อไปในอนาคต โดยมีรายละเอียดดังนี้

สรุปผลการดำเนินงานวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง “ศักยภาพของสื่อบุคคลกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน” มีขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัยโดยเริ่มตั้งแต่การศึกษาทฤษฎีและผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การกำหนดคำถามการวิจัย ตลอดจนออกแบบระเบียบวิธีวิจัยให้มีความเหมาะสม จากนั้นจึงสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล อันได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งได้ดำเนินการโดยกำหนดขอบเขตและโครงสร้างของเนื้อหาในแต่ละข้อคำถามให้ครอบคลุมในสิ่งที่ต้องการศึกษา แล้วจึงนำมาสร้างเป็นข้อคำถามในแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ทำการพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง รวมทั้งได้ดำเนินการทดลองใช้แบบสอบถามโดยการเก็บข้อมูลจากส่วนหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง แล้วจึงนำผลที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามเพื่อให้สามารถใช้ดำเนินการได้จริง

ทั้งนี้ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกันดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำชุมชน และสมาชิกชุมชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนอันเป็นพื้นที่ในการศึกษา

เมื่อได้เก็บรวบรวมแบบสอบถามได้ครบตามจำนวนที่ต้องการ และได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทั้งหมดแล้ว จึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อสรุปผลการวิจัยต่อไป

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 372 คน แบ่งออกเป็นผู้นำชุมชน 3 คน และสมาชิกชุมชน 369 คน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านประชากรศาสตร์พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชนในแต่ละเขตเป็นเพศชาย ส่วนสมาชิกชุมชนในแต่ละเขตนั้น มีทั้งเพศชายและเพศหญิงโดยมีสัดส่วนที่แตกต่างกัน กล่าวคือ สมาชิกชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญนั้นมีเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยมีเพศหญิงร้อยละ 55.1 เพศชายร้อยละ 44.9 เช่นเดียวกับสมาชิกชุมชนคลองบางนา มีเพศหญิงร้อยละ 61.3 เพศชายร้อยละ 38.7 ส่วนชุมชนสนามเป้านั้นมีเพศชายมากกว่าเพศหญิง ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนนี้เป็นชุมชนของครอบครัวทหารเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากชุมชนสนามเป้านี้อยู่ในเขตพื้นที่ของกองพันทหารม้าที่ 29 รักษาพระองค์

ผู้นำชุมชนมีช่วงอายุใกล้เคียงกันทั้ง 3 คน โดยผู้นำชุมชนของชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญและชุมชนคลองบางนานั้นมีช่วงอายุที่เท่ากัน คือ อายุ 55 ปีขึ้นไป ส่วนชุมชนสนามเป้านั้นมีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 36-45 ปี ส่วนสมาชิกชุมชนในแต่ละเขตนั้นมีช่วงอายุที่แตกต่างกัน โดยชุมชนสนามเป่าและชุมชนคลองบางนานั้นมีช่วงอายุ 36-45 ปี มากที่สุด ร้อยละ 33.3 และร้อยละ 27 ตามลำดับ ส่วนชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญนั้นมีช่วงอายุ 55 ปีขึ้นไปมากที่สุด ร้อยละ 37 หากพิจารณาในส่วนของผู้นำชุมชนแล้ว จะเห็นว่า ผู้นำชุมชนมักเป็นผู้อาวุโส ซึ่งจะได้รับความเคารพนับถือและความไว้วางใจจากสมาชิกในชุมชน

ผู้นำชุมชนในแต่ละชุมชนนั้นมีวุฒิการศึกษาที่ใกล้เคียงกัน คือ ชุมชนสนามเป่า และชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญ โดยมีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ส่วนผู้นำชุมชนคลองบางนามีวุฒิการศึกษาเพียงประถมศึกษาเท่านั้น ในส่วนของสมาชิกชุมชนนั้นมีวุฒิการศึกษาที่แตกต่างกัน โดยชุมชนสนามเป่าและชุมชนคลองบางนา สมาชิกในชุมชนดังกล่าวมีวุฒิการศึกษามัธยมศึกษาหรือเทียบเท่ามากที่สุด ร้อยละ 62 และร้อยละ 33 ตามลำดับ ส่วนชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญนั้นมีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่ามากที่สุด ร้อยละ 53

ผู้นำชุมชนมีรายได้ต่อเดือนใกล้เคียงกัน คือ ชุมชนสนามเป้า และชุมชนคลองบางนา มีรายได้ต่อเดือนอยู่ที่ 25,000 บาท ขึ้นไป ส่วนชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญมีรายได้ต่อเดือนอยู่ที่ 20,001-25,000 บาท สำหรับสมาชิกชุมชนในแต่ละเขตนั้นมีรายได้ต่อเดือนที่ใกล้เคียงกัน โดยสมาชิกชุมชนสนามเป้านั้นมีรายได้ต่อเดือน 15,001-20,000 บาท มากที่สุด ร้อยละ 35 ส่วนสมาชิกชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญนั้นมีรายได้ต่อเดือน 25,000 บาท ขึ้นไป มากที่สุด ร้อยละ 21 และสมาชิกชุมชนคลองบางนานั้นมีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท มากที่สุด ร้อยละ 26

จากคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนดังกล่าว จะเห็นได้ว่าในบางคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ มีความสอดคล้องกับที่กาญจนา แก้วเทพ (2551) ได้กล่าวไว้ว่า ในมิติทางสังคม สี่บุคคลจะผนวกคุณลักษณะทางสังคมติดตัวมาด้วย ไม่ว่าจะเป็นเพศ อายุ การศึกษา สถานะทางเศรษฐกิจหรือทางสังคม เช่น ตำแหน่งผู้นำในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่มักจะมีความอาวุโส และจะได้รับความสะดวกสบายและความไว้วางใจจากสมาชิกในชุมชน ซึ่งความอาวุโสอาจเป็นอีกคุณลักษณะหนึ่งที่เอื้ออำนวยต่อการเป็นผู้นำชุมชน

คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชนเมือง

ในการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชนเมือง เพื่อที่จะวิเคราะห์บทบาทของผู้นำในการพัฒนา

ผลการศึกษาสามารถแยกวิเคราะห์ตามคุณลักษณะต่างๆ ทั้งหมด 9 ลักษณะ ได้แก่

- เป็นผู้มีความรอบรู้
- เป็นผู้ริเริ่มที่จะปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใดในขอบเขตอำนาจหน้าที่ได้ด้วยตนเอง
- เป็นผู้มีความกล้าหาญและความเด็ดขาด
- เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต
- เป็นผู้มีความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต
- เป็นผู้มีความอดทนที่จะผลักดันงานให้ไปสู่จุดหมายปลายทาง
- เป็นผู้มีความตื่นตัวต่อการปฏิบัติงานให้ทันต่อเหตุการณ์
- เป็นผู้มีความจงรักภักดีต่อหมู่คณะและต่อส่วนรวม
- เป็นผู้มีความสงบเสงี่ยมไม่ถือตัว

โดยสามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

สรุปคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชนเมือง

จากผลการวิเคราะห์คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำในชุมชนเมืองอันจะมีส่วนช่วยในการระดมพลังพัฒนาชุมชน พบว่า โดยส่วนใหญ่แล้ว ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนนั้น มีความตระหนักว่า ผู้นำชุมชนของชุมชนเมืองจะต้องเป็นผู้มีความอดทนที่จะผลักดันงานให้ไปสู่จุดหมายปลายทางหรือประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มีความต้องการเป็นอันดับแรกถึงร้อยละ 95.4 อันดับสองคือ ผู้นำชุมชนต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ร้อยละ 94.4 โดยต้องรู้จักประสานความคิด ประสานประโยชน์ กล่าวคือ สามารถทำงานร่วมกับสมาชิกในชุมชนได้ รวมทั้งเป็นผู้ประสานงานต่างๆ ภายในชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ อันดับสามคือ ผู้นำชุมชนต้องเป็นผู้มีความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต ร้อยละ 93.8 โดยต้องอาศัยหลักของความถูกต้องหลักแห่งเหตุผลและความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น หรือปฏิบัติงานด้วยจิตที่ปราศจากอคติ ปราศจากความลำเอียง ไม่เล่นพรรคเล่นพวก

จะเห็นได้ว่า จากผลการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันกับงานวิจัยของอมรรัตน์ ทิพย์เลิศ และคณะ (2547) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของประธานชุมชนแบบกึ่งชนบทกึ่งเมือง โดยประธานชุมชนต้องมีคุณสมบัติในเรื่องความเสียสละเป็นประการแรก ซึ่งลักษณะของความเสียสละนี้น่าจะมีความใกล้เคียงกับลักษณะของความอดทนที่จะผลักดันงานให้ไปสู่จุดหมายปลายทางหรือประสบความสำเร็จ รวมทั้งประการที่สอง คือ เป็นผู้ประสานความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชน ซึ่งก็น่าจะมีความใกล้เคียงกับลักษณะของการเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รู้จักประสานความคิด ประสานประโยชน์ รวมทั้งเป็นผู้ประสานงานต่างๆ ภายในชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้

นอกจากนี้แล้ว ผู้นำชุมชนเมืองยังควรเป็นผู้มีความจงรักภักดีต่อหมู่คณะและต่อส่วนรวม ร้อยละ 93.6 เป็นผู้มีความตื่นตัวในการปฏิบัติงาน มีความฉับไวในการปฏิบัติงานให้ทันต่อเหตุการณ์ ร้อยละ 90.3 เป็นผู้มีความรอบรู้ เช่น ความรู้ที่เกี่ยวกับการเป็นผู้นำ และความรู้ด้านการสื่อสาร ร้อยละ 90.1 เป็นผู้มีความสงบเสงี่ยมไม่ถือตัว ร้อยละ 89.8 เป็นผู้มีความกล้าหาญและความเด็ดขาด ซึ่งจะช่วยให้สามารถเผชิญต่องานต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ร้อยละ 88.2 และอันดับสุดท้ายควรเป็นผู้ริเริ่มที่จะปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใดในขอบเขตอำนาจหน้าที่ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องคอยคำสั่ง หรือมีความสามารถในการแสดงความคิดเห็นที่จะแก้ไขสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดีขึ้นหรือเจริญขึ้นได้ด้วยตนเอง ร้อยละ 87 ตามลำดับ ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ ล้วนเป็นคุณลักษณะที่จะเสริมศักยภาพของบุคคลที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการสื่อสารเพื่อระดมพลังในการพัฒนาชุมชนได้

คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชนเมือง

ในการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่สร้างเสริมบทบาทในการสื่อสารของผู้นำชุมชนเมือง เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรคต่อการใช้สื่อบุคคลในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชนนั้น ผลการศึกษาสามารถแยกวิเคราะห์ตามคุณลักษณะต่างๆ ทั้งหมด 11 ลักษณะ ได้แก่

- เป็นผู้เปิดรับการสื่อสารจากภายนอกเข้าสู่ชุมชน และถ่ายทอดข่าวสารในชุมชน
- เป็นผู้กลั่นกรองข่าวสารให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของคนในชุมชน
- เป็นผู้เชื่อมต่อการสื่อสารระหว่างคนในชุมชนเข้าด้วยกัน
- เป็นผู้ช่วยในกระบวนการตัดสินใจของคนในชุมชน
- เป็นกลไกเร่งกระบวนการแสดงความคิดเห็น
- เป็นผู้สร้างความรู้ โปร่งใสให้เกิดขึ้นในชุมชน
- เป็นผู้จัดเวทีเพื่อสื่อสารทางความคิด
- เป็นผู้สร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน
- เป็นผู้บริหารความขัดแย้งในชุมชน
- เป็นผู้รับฟังความคิดเห็นและความต้องการของชุมชน
- เป็นปากเสียงให้แก่ชุมชน

โดยสามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

สรุปคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชนเมือง

จากผลการวิเคราะห์คุณลักษณะที่สร้างเสริมบทบาทในการสื่อสารของผู้นำในชุมชนเมืองอันเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการนำสื่อบุคคลมาใช้เพื่อระดมพลังในการพัฒนาชุมชน พบว่า คุณลักษณะที่สร้างเสริมบทบาทในการสื่อสารของผู้นำชุมชน 3 อันดับแรก ได้แก่ การเป็นผู้รับฟังความคิดเห็นและความต้องการของชุมชน การเป็นผู้เปิดรับการสื่อสารจากภายนอกเข้าสู่ชุมชนและสามารถถ่ายทอดข่าวสารให้ชุมชนได้รับรู้ และการเป็นผู้กลั่นกรองข่าวสารให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของคนในชุมชน ตามลำดับ กล่าวคือ ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนในแต่ละชุมชนร้อยละ 91.2 เห็นด้วยว่าผู้นำชุมชนของตนควรรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของสมาชิกในชุมชนเป็นสำคัญ และร้อยละ 91.1 เห็นด้วยว่า ผู้นำชุมชนควรเปิดรับการสื่อสารจากภายนอกเข้าสู่ชุมชน และถ่ายทอดข่าวสารให้แก่สมาชิกในชุมชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง เช่นเดียวกันกับต้องสามารถกลั่นกรองข่าวสารให้มีความเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของสมาชิกในชุมชนด้วย ทั้งนี้เนื่องจากในชุมชนหนึ่งๆ นั้น ประกอบด้วยสมาชิกที่มีคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่หลากหลาย ต่างคนต่างพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกัน

ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้นำชุมชนที่จะต้องพยายามสื่อสารข้อมูลข่าวสารจากภายนอกชุมชนให้สมาชิกในชุมชนของตนได้เข้าใจอย่างทั่วถึง

จะเห็นได้ว่า จากผลการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะที่สอดคล้องกันกับงานวิจัยของจารุณี สุวรรณวัศมี (2550) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสื่อสารของสื่อบุคคลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อ ความสมานฉันท์ในชุมชน โดยมีปัญหาสำคัญของสื่อบุคคลในพื้นที่ ได้แก่ ขาดทักษะด้านการเล็กรับ และคัดกรองข่าวสารที่มีประโยชน์ที่จะส่งต่อไปยังผู้รับสารอื่นๆ ซึ่งจากผลของการศึกษาคุณลักษณะที่ สร้างเสริมบทบาทในการสื่อสารของผู้นำในชุมชนเมืองครั้งนี้ ปรากฏว่า 1 ใน 3 ของคุณลักษณะแรกนั้น ให้ความสำคัญกับการเป็นผู้มีสามารถถ่ายทอดข่าวสารให้ชุมชนได้รับรู้ และกลั่นกรองข่าวสารให้ เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของคนในชุมชน

นอกจากนี้แล้ว ผู้นำชุมชนเมืองควรมีบทบาทในการเป็นผู้เชื่อมต่อการสื่อสารระหว่างคนใน ชุมชนเข้าด้วยกัน ร้อยละ 90.8 ซึ่งนอกจากผู้นำชุมชนจะทำหน้าที่ในการเป็นสื่อบุคคลโดยการนำ ข่าวสารต่างๆ จากผู้ส่งสารภายนอกชุมชนไปถ่ายทอดบอกกล่าวแก่ผู้รับสารภายในชุมชนของตนแล้ว ผู้นำชุมชนยังต้องเป็นปากเสียงให้แก่ชุมชนด้วย ร้อยละ 89.8 และที่สำคัญยังต้องเป็นผู้ช่วยใน กระบวนการตัดสินใจของคนในชุมชน ร้อยละ 87.6 ซึ่งจะเห็นได้ว่า มีความสอดคล้องกับทฤษฎีของ Rogers & Svenning (1969) ที่ว่าสื่อบุคคลภายในชุมชนจะมีความสำคัญมากกว่าสื่อบุคคลภายนอก ชุมชนในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรม ตลอดจนผู้นำชุมชนยังต้องเป็น กลไกเร่งกระบวนการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนด้วย ร้อยละ 86.6

อย่างไรก็ตาม ผู้นำชุมชนเมืองต้องเป็นผู้ที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของ ชุมชน ร้อยละ 90.6 เป็นผู้สร้างความโปร่งใสให้เกิดขึ้นในชุมชนของตน ร้อยละ 89.6 โดยอาจเป็นผู้จัด เวทีเพื่อสื่อสารทางความคิดของคนในชุมชน ร้อยละ 87.9 ตลอดจนยังควรสามารถบริหารความ ชัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ ร้อยละ 82.5 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า คนในชุมชนเมืองมีความต้องการให้ผู้นำในชุมชนเมืองมีบทบาทที่สำคัญในการ สื่อสาร ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในชุมชนเมืองส่วนใหญ่มักมีความเกี่ยวข้องกับ การสื่อสารตลอดเวลา ในวันหนึ่งๆ จำเป็นต้องเปิดรับข่าวสารจำนวนมาก แต่มีใช้ทุกคนที่จะมี ความสามารถในการทำความเข้าใจในสารเหล่านั้นได้อย่างถูกต้องตรงกัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัย ศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชนในการเป็นสื่อบุคคลหรือเป็นแกนกลางในการประสานความรู้ ความเข้าใจในข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้ถูกต้องตรงกัน

สรุปปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรคต่อการใช้สื่อบุคคลในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน

คุณลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการใช้สื่อบุคคลในการสื่อสารเพื่อระดมพลังในการพัฒนาชุมชน สามารถพิจารณาจากคุณลักษณะที่สามารถสร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชนเมืองใน 3 ลำดับแรก ที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารเป็นส่วนใหญ่ สามารถสรุปได้ว่า ผู้นำชุมชนเมืองจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจกับแหล่งการสื่อสารภายนอก เนื่องจากเป็นผู้สร้างกระบวนการสื่อสารเข้าข้าง โดยนำข่าวสารข้อมูลใหม่ๆ จากภายนอกชุมชนเข้าสู่ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับที่กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2551) ได้ทำการศึกษาไว้ นอกจากนี้ ยังต้องเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดกระบวนการสื่อสารภายในชุมชนของตนโดยวิธีการต่างๆ เช่น การจัดประชุมคณะกรรมการ การจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อเปิดโอกาสให้แก่สมาชิกในชุมชนทุกคนได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน เป็นต้น

ดังนั้น จึงทำให้ต้องตระหนักว่า หากจะสร้างเสริมศักยภาพในการสื่อสารของผู้นำชุมชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนได้นั้น ผู้นำชุมชนต้องมีความตื่นตัวต่อเหตุการณ์รอบด้าน โดยจะต้องเรียนรู้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการรับข่าวสาร รวมทั้งมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีนั้นๆ ในการถ่ายทอดให้สมาชิกในชุมชนได้รับรู้และมีความเข้าใจเช่นเดียวกัน ดังนั้น ปัจจัยที่น่าจะเอื้ออำนวยให้เกิดคุณลักษณะดังกล่าวนี้ของผู้นำชุมชนได้ คือ ความรู้และความเข้าใจในด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารแบบสมัยใหม่ เพื่อให้สามารถเชื่อมต่อกับแหล่งข้อมูลภายนอกได้โดยง่าย ซึ่งภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะต้องมีการสนับสนุนโดยการจัดอบรมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้องค์ความรู้ของผู้นำกว้างขวางมากยิ่งขึ้น และมีการพัฒนาความรู้และความเข้าใจให้ทันสมัยตลอดเวลา

สำหรับคุณลักษณะที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการใช้สื่อบุคคลในการสื่อสารเพื่อระดมพลังในการพัฒนาชุมชนนั้น สามารถพิจารณาจากคุณลักษณะในการสื่อสารของผู้นำชุมชนเมืองใน 3 ลำดับหลัง ที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจของสมาชิกในชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยปราศจากความขัดแย้ง จึงสามารถสรุปได้ว่า หากผู้นำชุมชนขาดทักษะในการบริหารความขัดแย้ง ก็อาจเป็นสาเหตุให้สมาชิกในชุมชนมีความคิดเห็นหรือการตัดสินใจคนละทิศละทาง ซึ่งทักษะดังกล่าวอาจมีใช้ทักษะที่บังเกิดได้ในตัวบุคคลทุกคนไป หากแต่ต้องได้รับการฝึกฝนอบรมเพื่อให้มีความสามารถและแนวทางในการบริหารความขัดแย้งทั้งหลายอันเกิดจากสมาชิกในชุมชนได้ ดังนั้น ปัจจัยที่น่าจะเอื้ออำนวยแก่คุณลักษณะของผู้นำชุมชนในข้อนี้ได้ คือ การมีทักษะในการบริหารความขัดแย้ง ซึ่งภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะต้องมีการสนับสนุนโดยการจัดอบรมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเสริมศักยภาพของผู้นำให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

ข้อจำกัดของการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ยังคงมีข้อจำกัดในด้านต่างๆ ได้แก่ กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนจากชุมชน 3 แห่งในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้ลงภาคสนามและได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพูดคุยกับทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนแต่ละแห่งด้วยตนเองนั้น พบว่า ชุมชนทั้ง 3 แห่ง มีลักษณะที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กล่าวคือ สมาชิกในชุมชนสนามเป้าส่วนใหญ่เป็นครอบครัวทหารเหมือนกัน สมาชิกในชุมชนหมู่บ้านคงหิรัญส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลางที่มีความเป็นอยู่เหมือนกัน และสมาชิกในชุมชนคลองบางนาส่วนใหญ่เติบโตมาจากครอบครัวชาวนาสมัยก่อนเหมือนกัน จึงอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่เอื้ออำนวยต่อบทบาทของผู้นำชุมชนเป็นอย่างดี เนื่องจากสมาชิกในแต่ละชุมชนล้วนมีภูมิหลังและพื้นฐานครอบครัวที่ใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตาม ธรรมชาติของบุคคลที่อยู่ในสังคมหรือชุมชนที่แตกต่างกัน ก็จะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามปัจเจกบุคคล ดังนั้น การวิจัยในอนาคตนั้น อาจทำการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวกับชุมชนอื่นๆ ที่มีลักษณะของชุมชนแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงศักยภาพของผู้นำชุมชนแต่ละแห่ง และเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้นำชุมชนในการสื่อสารและการดำเนินงานต่างๆ ของชุมชนด้วย

นอกจากนี้ การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสื่อบุคคลที่ใช้วิธีการศึกษาในเชิงปริมาณ ซึ่งที่ผ่านมายังมีผู้วิจัยในเรื่องดังกล่าวในเชิงปริมาณไม่มากนัก ส่วนใหญ่มักศึกษาในเชิงคุณภาพ ในการออกแบบเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งระบุคุณลักษณะของสื่อบุคคลส่วนใหญ่ในเชิงบวก โดยอ้างอิงมาจากแนวคิดทฤษฎีที่เป็นกรอบของการวิจัย ประกอบกับการใช้วิธีการวัดแบบ Likert Scale ซึ่งอาจทำให้ผลคะแนนมีความแตกต่างกันไม่มากนัก ดังนั้น การวิจัยในอนาคตอาจทำการออกแบบเครื่องมือวิจัยให้มีลักษณะที่สามารถวัดความแตกต่างของความคิดเห็นให้มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน เช่น การวัดแบบ Ranking

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาบุคคลเป็นเรื่องที่น่าทำการศึกษาอย่างจริงจังว่า เราจะพัฒนา “บุคคล” ได้อย่างไร ด้วยวิธีการใด จึงจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน สังคม หรือประเทศได้ ในการศึกษาของนักวิชาการที่ผ่านมา ส่วนใหญ่มักพบว่า ผู้นำชุมชนยังขาดทักษะด้านการสื่อสาร โดยเฉพาะการเลือกรับและคัดกรองข่าวสารที่มีประโยชน์ที่จะส่งต่อไปยังสมาชิกในชุมชน จึงจำเป็นต้องเพิ่มบทบาทของผู้นำชุมชนหรือสื่อบุคคลในการเป็นตัวกลางเพื่อประสานความรู้ความเข้าใจและสร้างเครือข่ายชุมชนให้เข้มแข็ง ด้วยการพัฒนาทักษะการสื่อสาร โดยจัดให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการเป็นผู้นำที่สมบูรณ์แบบให้เกิดขึ้น ให้ผู้นำชุมชนตระหนักถึงศักยภาพของตนเองในฐานะผู้ที่มีส่วนสำคัญยิ่งในการดูแลชุมชนและสังคม โดยผู้นำชุมชนควรหาวิธีการสื่อสารที่สามารถกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนได้ตระหนักถึงชุมชนของตนให้มากขึ้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสาร

ที่จะต้องนำความรู้ด้านการสื่อสารมาใช้สนับสนุนงานพัฒนา ทั้งในแง่การจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อการสื่อสาร การจัดอบรมทักษะด้านการสื่อสาร การออกแบบเนื้อหาสารให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย การเลือกใช้สื่อเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายให้มากที่สุด ฯลฯ เพื่อให้สมาชิกในชุมชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปอย่างทีละประสงค์ได้

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ผู้วิจัยขอเสนอแนะไว้ ซึ่งน่าจะช่วยก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนเมืองได้ คือ การระดมพลังการพัฒนาชุมชน โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation) ให้เป็นกระบวนการหลักในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน เพราะทั้งผู้นำและชุมชนในพื้นที่ล้วนแล้วแต่เป็นภาคีในการขับเคลื่อนที่สำคัญ อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาชุมชน และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน ดังนั้น จึงควรกระตุ้นให้ผู้นำชุมชนมีความรู้และความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสม เช่น เน้นให้สมาชิกในชุมชนรับรู้ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนของตน มีการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้นำและสมาชิก เพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชนร่วมกัน ทั้งนี้ อาจสร้างสรรค์กิจกรรมและสิ่งจูงใจที่ทำให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชุมชน เช่น กิจกรรมที่แสดงถึงความสามารถหรือศักยภาพของคนในชุมชนเอง ซึ่งนับเป็นการพัฒนาสื่อบุคคลที่เกิดจากความร่วมมือของชุมชนเอง อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนด้วยตนเองอย่างยั่งยืนด้วย

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยศรีปทุม
SRIPATUM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

- กวี วงศ์พุด. 2535. **ภาวะผู้นำ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพบัญชี.
- กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. 2543. **สื่อเพื่อชุมชน: การประมวลองค์ความรู้**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- _____. 2548. **ก้าวต่อไปของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- _____. และคณะ. 2549. **ใต้ฟ้ากฟ้าแห่งการศึกษา: สื่อบุคคลและเครือข่ายการสื่อสาร ภาพรวมจากงานวิจัย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- _____. และคณะ. 2551. **การจัดการความรู้เบื้องต้นเรื่อง การสื่อสารชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- จันทร์ทิพย์ ปาละนันท์. 2545. "ความสามารถทางการสื่อสารของผู้นำชุมชน." วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จารุณี สุวรรณศรี. 2550. **ข่าวสารและการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้: การเสริมสร้างประสิทธิภาพการสื่อสารของสื่อบุคคลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อความสมานฉันท์ในชุมชน**. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ฉันทพร พงษ์ไสภณ. 2539. "บทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้แนะและปลุกจิตสำนึกประชาชนชนบทเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น: ศึกษากรณี พระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาส จังหวัดกาญจนบุรี." วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพงษ์ ศรีชัยวัฒน์. 2542. **กุญแจสู่ความเป็นเลิศทางการบริหารคน**. กรุงเทพฯ: ชุม.
- สนธยา พลศรี. 2545. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ. 2548. **แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย Competency Based learning**. กรุงเทพฯ: บริษัท ศิริวัฒนา อินเทอร์เน็ต จำกัด (มหาชน).
- อมรรัตน์ ทิพย์เลิศ และคณะ. 2547. **สมรรถนะด้านการสื่อสารของสื่อบุคคลกับการระดมพลังการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อายุวัฒน์ จุนสมพิศศิริ. 2537. "สื่อบุคคลกับแนวทางแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดที่ไม่ถูกต้องในชุมชนแออัด." วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เอกสารประกอบการประชุมประจำปีว่าด้วยเรื่องชุมชน ครั้งที่ 1: ชุมชนไทยท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง. เอกสารชุดที่ 6: ถอดรหัสชุมชนเมือง. วันที่ 30-31 พฤษภาคม 2543.

Berlo, D.K. 1960. *The Process of Communication*. New York: The Free Press.

Melkote, S. R. 2001. *Communication for Development in the Third World*. 2nd ed. New Delhi, India: Sage Publications.

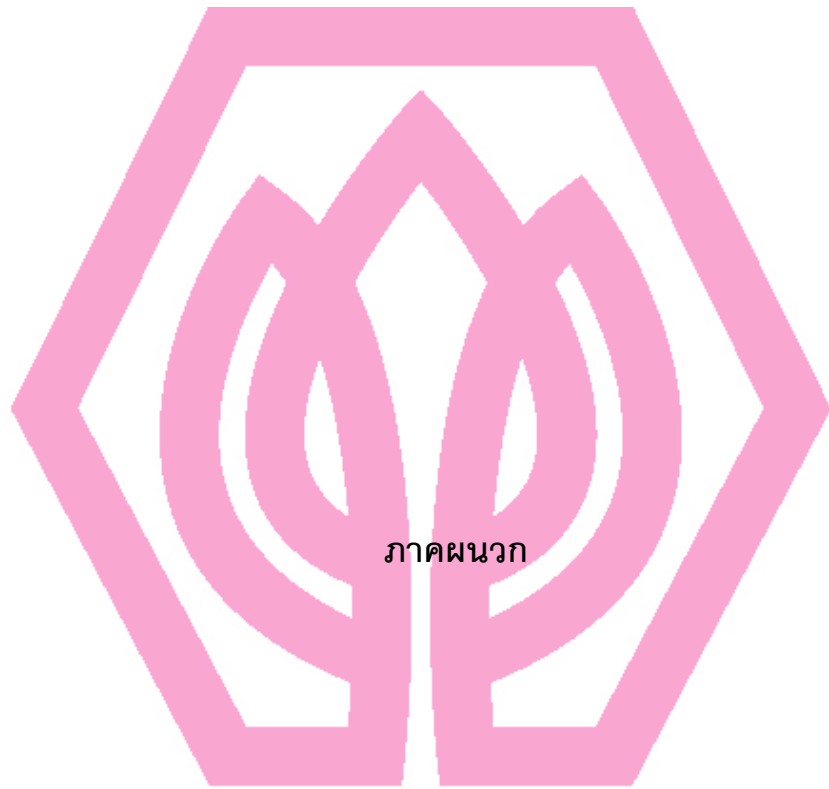
Rogers, E. M. 1995. *Diffusion of Innovations*. 4th ed. New York: The Free Press.

Rogers, E. M. & Svenning, L. 1969. *Modernization among Peasants: The Impact of Communication*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Singhal, A. 2001. *Facilitating Community Participation through Communication*. New York: Unicef.

มหาวิทยาลัยศรีปทุม
SRIPATUM UNIVERSITY

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยศรีปทุม
SRIPATUM UNIVERSITY

แบบสอบถาม
เรื่อง “ศักยภาพของสื่อบุคคลกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน”

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ใช้สำหรับสำรวจข้อมูลจากผู้นำชุมชน เพื่อศึกษาถึงคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชนในการระดมพลังการพัฒนาชุมชน
2. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่
 - ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ
 - ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน
 - ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้ออำนวยและเป็นอุปสรรคต่อการเป็นผู้นำชุมชน
3. ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

โปรดกรอกข้อมูลเกี่ยวกับตัวท่าน หรือใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. ชื่อ-สกุล
2. ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน (ในชุมชน)
3. สถานที่ทำงานปัจจุบัน
4. เพศ ชาย หญิง
5. อายุ ต่ำกว่า 15 ปี 15-25 ปี
 26-35 ปี 36-45 ปี
 46-55 ปี 55 ปีขึ้นไป
6. วุฒิการศึกษา
 ประถมศึกษา มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า
 ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า สูงกว่าปริญญาตรี
 อื่นๆ (โปรดระบุ)
7. รายได้ต่อเดือน
 น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท 5,001-10,000 บาท
 10,001-15,000 บาท 15,001-20,000 บาท
 20,001-25,000 บาท 25,000 บาท ขึ้นไป

ส่วนที่ 2 คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน
โปรดให้ข้อมูลตามความเป็นจริงและตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. ท่านมีบทบาทหน้าที่อย่างไรในชุมชนของท่าน

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วม

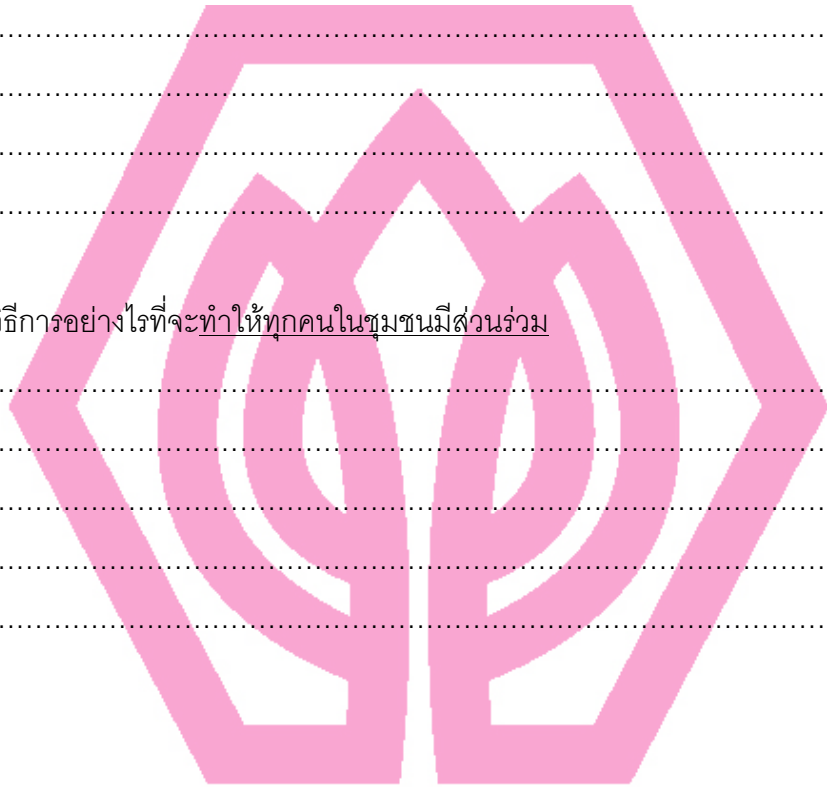
.....

.....

.....

.....

.....

มหาวิทยาลัยศรีปทุม
SRIPATUM UNIVERSITY

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

- 5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- 4 = เห็นด้วย
- 3 = เฉยๆ
- 2 = ไม่เห็นด้วย
- 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ประเด็น	5	4	3	2	1
คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพบทบาทของผู้นำ					
1. เป็นผู้มีความรอบรู้ เช่น ด้านความเป็นผู้นำด้านการสื่อสาร					
2. เป็นผู้ริเริ่มที่จะปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใดในขอบเขตอำนาจหน้าที่ได้ด้วยตนเอง					
3. เป็นผู้มีความกล้าหาญและความเด็ดขาด					
4. เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี เช่น รู้จักประสานความคิด ประสานประโยชน์					
5. เป็นผู้มีความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต					
6. เป็นผู้มีความอดทนที่จะผลักดันงานให้ไปสู่จุดหมายปลายทาง					
7. เป็นผู้มีความตื่นตัวในการปฏิบัติงานทันต่อเหตุการณ์					
8. เป็นผู้มีความจงรักภักดีต่อหมู่คณะ ต่อส่วนรวม					
9. เป็นผู้มีความสงบเสงี่ยมไม่ถือตัว					
คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพบทบาทในการสื่อสารของผู้นำ					
10. เป็นผู้เปิดรับการสื่อสารจากภายนอกเข้ามาสู่ชุมชน และถ่ายทอดข่าวสารให้คนในชุมชนได้รับรู้					

ประเด็น	5	4	3	2	1
11. เป็นผู้กลั่นกรองข่าวสารให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของคนในชุมชน					
12. เป็นผู้เชื่อมต่อการสื่อสารระหว่างคนในชุมชนเข้าด้วยกัน					
13. เป็นผู้ช่วยในกระบวนการตัดสินใจของคนในชุมชน					
14. เป็นกลไกเร่งกระบวนการแสดงความคิดเห็น					
15. เป็นผู้สร้างความโปร่งใสให้เกิดขึ้นในชุมชน					
16. เป็นผู้จัดเวทีเพื่อสื่อสารทางความคิด					
17. เป็นผู้สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน					
18. เป็นผู้บริหารความขัดแย้งในชุมชน					
19. เป็นผู้รับฟังความคิดเห็นและความต้องการของคนในชุมชน					
20. เป็นปากเสียงให้แก่คนในชุมชน					

มหาวิทยาลัยศรีปทุม
SRIPATUM UNIVERSITY

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่เลือกอำนาจและเป็นอุปสรรคต่อการเป็นผู้นำชุมชน
โปรดให้ข้อมูลตามความเป็นจริงและตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. ท่านคิดว่าปัจจัยใดที่จะเลือกอำนาจต่อการเป็นผู้นำในชุมชนเมือง

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าปัจจัยใดที่จะเป็นอุปสรรคต่อการเป็นผู้นำในชุมชนเมือง

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง “ศักยภาพของสื่อบุคคลกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน”

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ใช้สำหรับสำรวจข้อมูลจากสมาชิกในชุมชน เพื่อศึกษาถึงคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชนในการระดมพลังการพัฒนาชุมชน
2. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่
 - ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ
 - ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน
 - ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้ออำนวยและเป็นอุปสรรคต่อการเป็นผู้นำชุมชน
3. ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

โปรดกรอกข้อมูลเกี่ยวกับตัวท่าน หรือใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ ต่ำกว่า 15 ปี 15-25 ปี
 26-35 ปี 36-45 ปี
 46-55 ปี 55 ปีขึ้นไป
3. วุฒิมัธยมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า
 ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า สูงกว่าปริญญาตรี
 อื่นๆ (โปรดระบุ)
4. รายได้ต่อเดือน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท 5,001-10,000 บาท
 10,001-15,000 บาท 15,001-20,000 บาท
 20,001-25,000 บาท 25,000 บาท ขึ้นไป

ส่วนที่ 2 คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

- 5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง
 4 = เห็นด้วย
 3 = เฉยๆ
 2 = ไม่เห็นด้วย
 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ประเด็น	5	4	3	2	1
คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพบทบาทของผู้นำ					
1. เป็นผู้มีความรอบรู้ เช่น ด้านความเป็นผู้นำด้านการสื่อสาร					
2. เป็นผู้ริเริ่มที่จะปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใดในขอบเขตอำนาจหน้าที่ได้ด้วยตนเอง					
3. เป็นผู้มีความกล้าหาญและความเด็ดขาด					
4. เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี เช่น รู้จักประสานความคิด ประสานประโยชน์					
5. เป็นผู้มีความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต					
6. เป็นผู้มีความอดทนที่จะผลักดันงานให้ไปสู่จุดหมายปลายทาง					
7. เป็นผู้มีความตื่นตัวในการปฏิบัติงานทันต่อเหตุการณ์					
8. เป็นผู้มีความจงรักภักดีต่อหมู่คณะ ต่อส่วนรวม					
9. เป็นผู้มีความสงบเสงี่ยมไม่ถือตัว					
คุณลักษณะที่สร้างเสริมศักยภาพบทบาทในการสื่อสารของผู้นำ					
21. เป็นผู้เปิดรับการสื่อสารจากภายนอกเข้ามาสู่ชุมชน และถ่ายทอดข่าวสารให้คนในชุมชนได้รับรู้					

ประเด็น	5	4	3	2	1
22. เป็นผู้กลั่นกรองข่าวสารให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของคนในชุมชน					
23. เป็นผู้เชื่อมต่อการสื่อสารระหว่างคนในชุมชนเข้าด้วยกัน					
24. เป็นผู้ช่วยในกระบวนการตัดสินใจของคนในชุมชน					
25. เป็นกลไกเร่งกระบวนการแสดงความคิดเห็น					
26. เป็นผู้สร้างความโปร่งใสให้เกิดขึ้นในชุมชน					
27. เป็นผู้จัดเวทีเพื่อสื่อสารทางความคิด					
28. เป็นผู้สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน					
29. เป็นผู้บริหารความขัดแย้งในชุมชน					
30. เป็นผู้รับฟังความคิดเห็นและความต้องการของคนในชุมชน					
31. เป็นปากเสียงให้แก่คนในชุมชน					

มหาวิทยาลัยศรีปทุม
SRIPATUM UNIVERSITY

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่เอื้ออำนวยและเป็นอุปสรรคต่อการเป็นผู้นำชุมชน
โปรดให้ข้อมูลตามความเป็นจริงและตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. ท่านคิดว่าผู้นำของท่านต้องเป็นคนเช่นไร

.....
.....
.....
.....
.....

2. ท่านคิดว่าอะไรเป็นอุปสรรคต่อการเป็นผู้นำ

.....
.....
.....
.....
.....

ขอขอบคุณที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยศรีปทุม
SRIPATUM UNIVERSITY

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จินตวีร์ เกษมสุข
วัน เดือน ปีเกิด	15 พฤษภาคม 2514
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	เลขที่ 59/67 (100) ซอยบางนา-ตราด 38 ถนนบางนา-ตราด แขวงบางนา เขตบางนา จังหวัด กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ 10260
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	หัวหน้าสาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2537	นศ.บ., การประชาสัมพันธ์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ. 2540	นศ.ม., การโฆษณา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ. 2548	Ph.D., Interpersonal Communication, Bangkok University in Full Cooperation of Ohio University

มหาวิทยาลัยศรีปทุม
SRIPATUM UNIVERSITY